

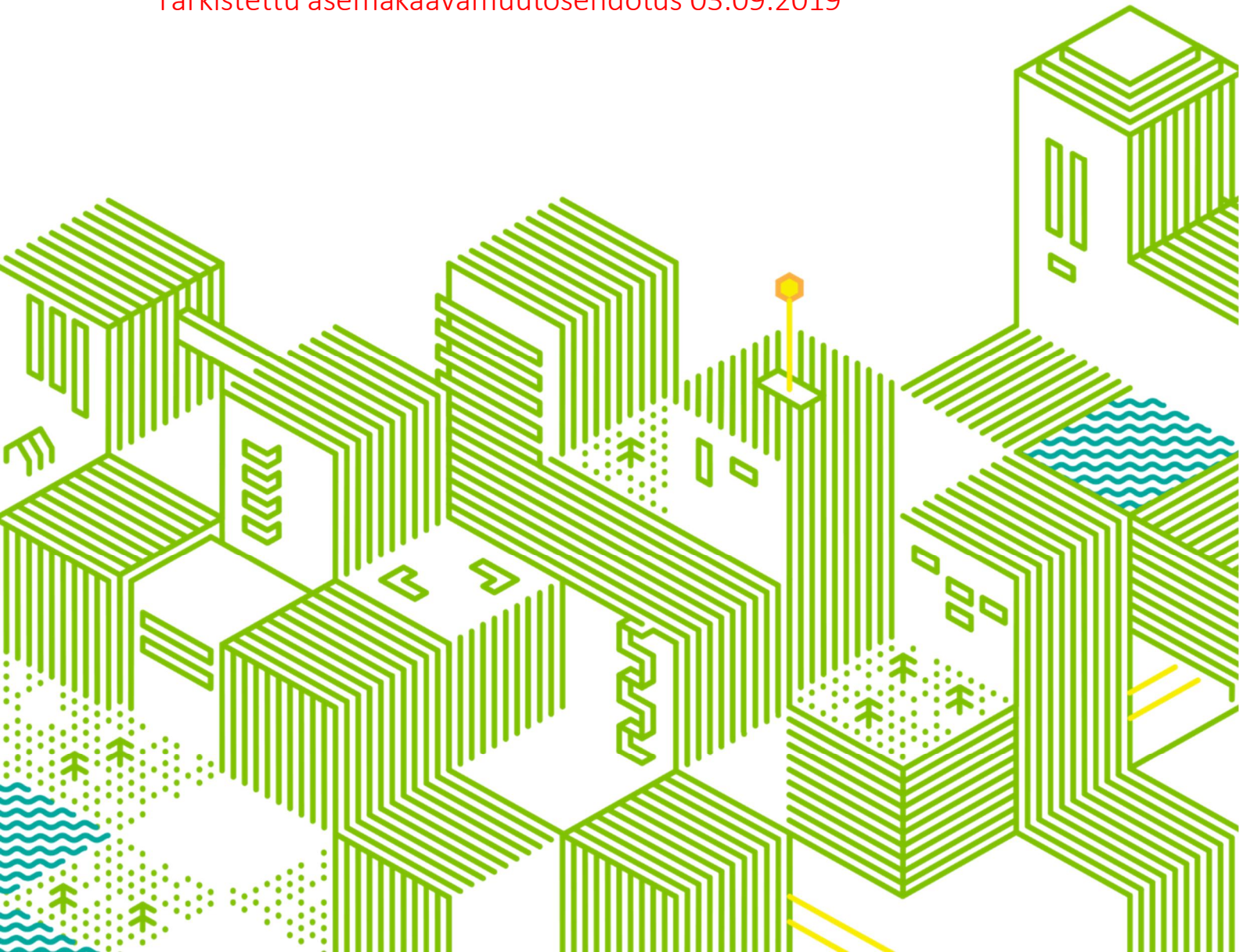
SITOWISE

HELSINKI
garden

Päiväys 31.10.2019 (Rev 2)
Projekti Helsinki Garden

Alustava selvitys: pohjaveden hallinta ja pohjaveden huomioon ottaminen suunnitelmaratkaisuissa

Tarkistettu asemakaavamuutosehdotus 03.09.2019

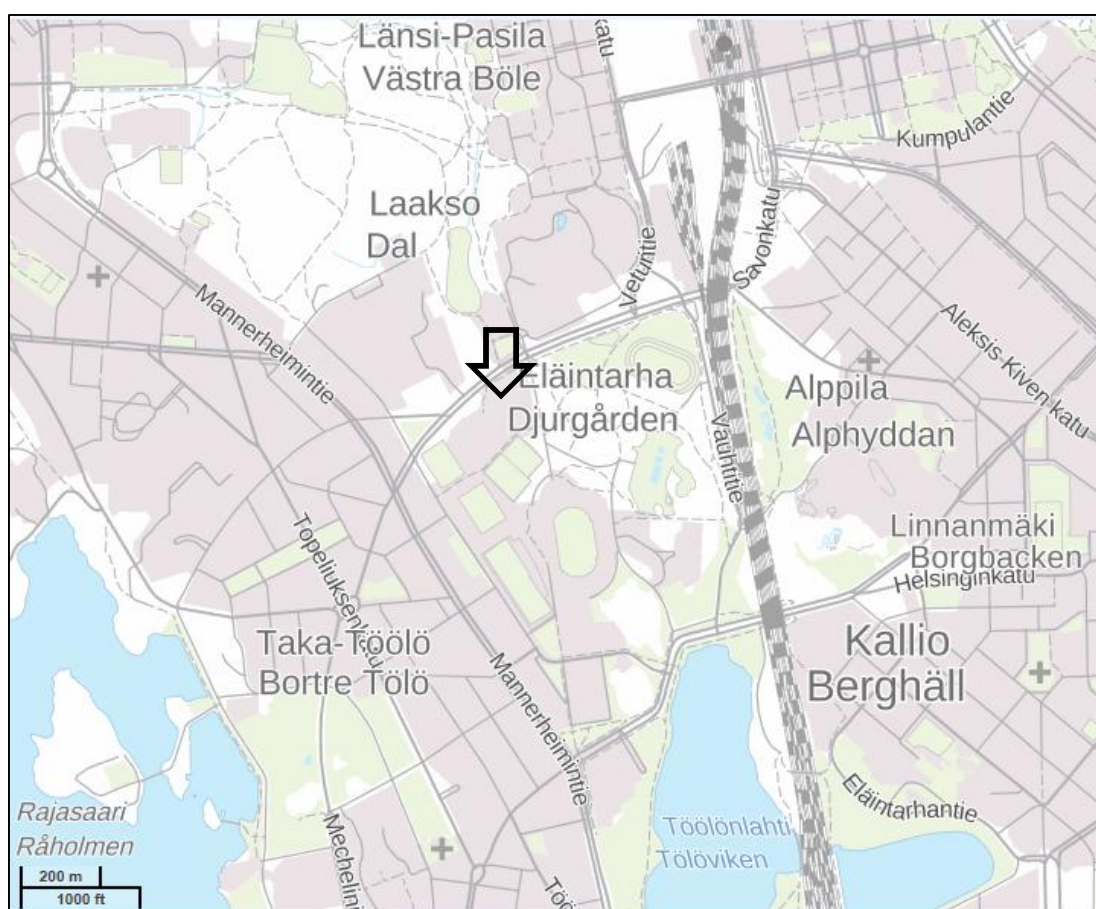
Sisällys

1	Taustaa	2
2	Suunniteltu maanalainen rakentaminen	3
3	Pohjavedenhallinnan tausta ja tavoitteet.....	4
4	Pohjaveden hallintaa tukeva aineisto	5
4.1	Lähtötiedot	5
5	Nykytilanne pohjavedenhallinnan näkökulmasta	6
5.1	Maaperä	6
5.2	Kallioperä.....	6
5.3	Pohjavesi	8
5.3.1	Pohjaveden virtaussuunta ja pinnantasot	8
5.3.2	Orsivesi.....	11
5.3.3	Pohjaveden muodostuminen	12
5.4	Kalliokaivot	13
5.5	Olemassa olevat maanalaiset kalliotilat.....	14
6	Ympäröivä rakennuskanta.....	15
7	Toimenpiteet haitallisten pohjavesivaikutusten ehkäisemiseksi suunnittelualueella	18
8	Pohjavedenhallinnan suunnittelu ja jatkotoimenpiteet.....	18
8.1	Pohjaveden hallinnan suunnittelu	18
8.1.1	Pohjavesien seurantaohjelman suunnittelu.....	19
8.2	Jatkotoimenpiteet.....	19
8.2.1	Uudet havaintoputket ja kaivonpaikkatutkimukset	19
8.2.2	Pohjavesitarkkailu.....	19
8.2.3	Pohjaveden virtausmalli.....	19
9	Alustava vaikutusarvio	19
9.1	Toiminnan aikaiset vaikutukset	19
10	Yhteenveto	23
Liite 1	Kallionpinnan korkeustasot	
Liite 2	Pohjaveden pinnantasohavainnot	
Liite 3	Tutkimusohjelma	
Liite 4	Esi-injektioinnin havainnekuva	

1 Taustaa

Helsingin nykyisen jäähallin ympäristöön on suunnitteilla Helsinki Garden -kiinteistökokonaisuus, jonka on suunniteltu muodostuvan tapahtuma-areenoista, liike- ja palvelutiloista, asunnoista, toimistoista ja pysäköintihalleista. Kohteen sijainti on esitetty kuvassa 1. Kokonaisuudesta yli puolet on arvioitu sijoitettavan maanpinnan alapuolelle. Kohteelle laadittiin pohjatutkimusraportti (Sito Oy, 9.2.2017) osana Helsinki Garden -hankkeen hankesuunnitelmaa.

Tämä yleissuunnitelmavaiheen ja -tason pohjavesiselvitys on toteutettu Sitowise oy:ssä Projekti GH oy:n toimeksiannosta. Sitowise oy:ssä selvityksestä vastasivat Esa Kallio ja Maiju Juntunen. Suunnittelutyöryhmään kuuluivat myös Jannis Mikkola ja Tuomas Jokela (kalliotilat), Petteri Kronqvist ja Mikko Riikonen (geotekniikka) sekä Timo Nikulainen (hulevedet). Tämä on lausunnon tarkistettu asemakaavamuutosehdotus 03.09.2019 -revisio.

Kuva 1. Helsinki Garden hankealueen sijainti Helsingin Taka-Töölön kaupunginosassa (karttapohja: www.paikkatietoikkuna.fi, viitattu 22.1.2018).

Suunnittelualue ei sijoitu ympäristöhallinnon luokittlemalla pohjavesialueella. Lähin luokiteltu pohjavesialue (Santahamina, pohjavesialueen tunnus 0109103) sijaitsee lähes 8 kilometrin etäisyydellä suunnittelualueen kaakkoispuolella.

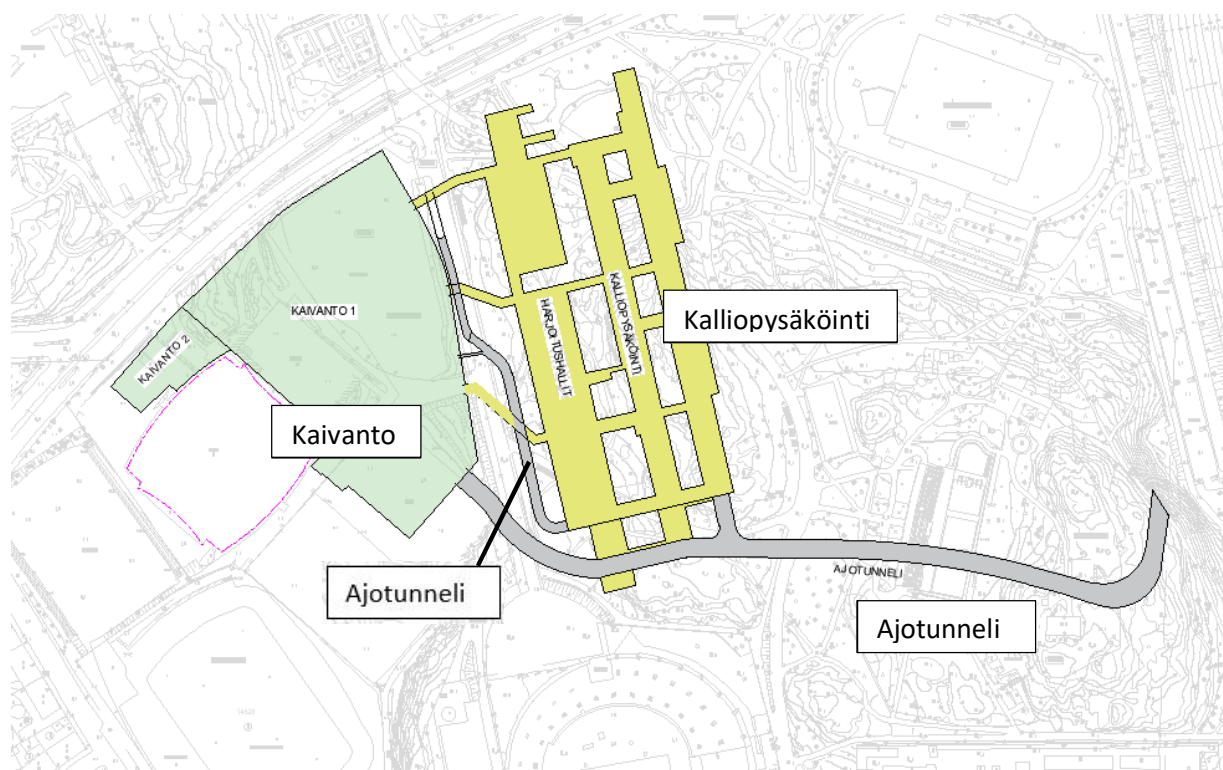
Kaikki tässä raportissa mainitut korkeustasot ovat N2000-järjestelmän mukaisia korkeustasoja.

2 Suunniteltu maanalainen rakentaminen

Hankealueelle on suunniteltu laajasti maanalaisia tiloja (kuva 11). Hankealueen länsiosaan on suunniteltu varsinainen Areenan alue ("Kaivanto"). Maanpinnan korkeustaso on +5...0 m ja maakerrosten paksuus suurimmillaan n. 15-20 m. Kallioavolouhintaa tehdään tasolle n. -23,5 saakka. Kaivannon itäpuolelle on suunniteltu maanalainen kalliotiona, joka koostuu pysäköintihalleista ja harjoitus-hallista. Pohjan louhintataso on n. -23,5. Kalliopysäköintialueelle ja Kaivantoon johtaa ajotunneli, jonka kokonaispituus on noin 750 m. Ajotunnelin pohjan louhintataso vaihtelee välillä +7...-24.

Suunniteltujen tilojen sijainnit on esitetty alla olevassa kuvassa (Kuva 1) ja tilavuus ym. tietoja seuraavassa taulukossa (Taulukko 1).

Kuva 2. Suunniteltujen maanalaisten tilojen sijainti.

Taulukko 1. Suunnitellun maanalaisen rakentamisen tietoja.

Tila	Pinta-ala	Tilavuus	Muita tietoja
Kaivanto	n. 27 409 m ²	796 634 m ³ ktr.	
Kalliopysäköinti	n. 21 500 m ²	303 500 m ³ ktr.	<u>Pysäköintihallit 2 kpl:</u> <ul style="list-style-type: none"> - pituus 2*240 m, kolmessa tasossa - leveys 17,4...34,4 m - korkeus 12,7...13,0
			<u>Harjoitushallit 2 kpl:</u> <ul style="list-style-type: none"> - pituus 2*70 m - korkeus 13 m - leveys n. 34,4...38,4 m <p>Toisen harjoitushallin jatkeena 65 m pitkä pysäköintitila</p>
Ajotunnelit			Pituus yhteensä n. 750 m

3 Pohjaveden hallinnan tausta ja tavoitteet

Pohjaveden hallinnan tärkein tavoite on estää sekä rakentamisen, että käytön aikaiset pohjaveden pinnan alenemat. Suunnittelualueelta ei ole ollut käytettävissä riittävät kattavaa ja pitkiä aikasarjoja pohjavesihavainnoista, että alueen pohjavesienhallinnan suunnittelussa olisi pystytty huomioimaan eurokoodien SFS-EN 1997-2 liitteen C vaatimukset.

Pohjaveden hallintatoimenpiteiden ensisijaisena tavoitteena on estää sekä kohteen rakentamisen että käytön aikaiset pohjaveden pinnan tasoon tai painetasoon kohdistuvat vaikutukset. Vaikutuksella tarkoitetaan sellaista pohjaveden pinnan tason tai painetason muutosta toisin sanoen laskua tai nousua, josta joko suoraan tai välillisesti saattaa aiheutua haittavaikutuksia.

Hyvin usein kalliorakentamisen yhteydessä kalliopohjavesi saattaa yksittäisessä tarkkailupisteessä laskea jopa pysyvästi. Hyvin harvoin tästä kuitenkaan aiheutuu minkäänlaisia haittavaikutuksia. Haittavaikutuksia saattaa sen sijaan aiheutua, mikäli kalliopohjaveden pinnan tason laskun seurauksena myös maapohjaveden pinnan taso laskee. Ensisijaisesti siis maapohjaveden pinnan tason laskusta saattaa aiheutua haitallisia vaikutuksia.

Rakennetussa ympäristössä tapahtuvasta maapohjaveden pinnan tason laskusta aiheutuvista haittavaikutuksista yleisin on piha- ja tiealueiden, maanvaraisina perustettujen rakennusten tai rakenteiden painumariskin kasvaminen. Lisäksi puupaalujen varaan perustettujen rakennusten tai rakenteiden osalta riskinä on puupaalujen kuivuminen ja lahoaminen pohjaveden pinnan tason laskiessa.

Pohjaveden pinnan tason noususta saattaa aiheutua vaurioita sellaisille rakenteille, joita ei ole suunniteltu märkiin olosuhteisiin. Lisäksi pohjaveden pinnan tason nousu saattaa aiheuttaa kuivausjärjestelmien kuormittumista ja pahimmassa, tosin lähinnä teoreettisessa tapauksessa veden tulvimista.

Pohjaveden laskun suhteen herkkiä ovat ensisijaisesti sellaiset alueet, joilla irtomaapeite sisältää merkittävässä määrin koheesiomaalajeja, kuten savea tai silttiä. Lisäksi irtomaapeitteen tulee olla osittain tai kokonaan pohjaveden kyllästämä, muussa tapauksessa alue ei ole nimenomaisesti pohjaveden pinnan tason laskun suhteen herkkä. Tällaisten hydrogeologisilta olosuhteiltaan herkkien alueiden tunnistaminen ja rajaaminen on ollut pohjaveden hallinnan suunnittelun lähtökohtana.

Hydrogeologisilta olosuhteiltaan herkkien alueiden tunnistaminen ja rajaaminen on perustunut lähinnä pohjaveden pinnan havaintoihin, sekä maa- ja kallioperäkairauksiin. Pohjaveden pinnan tason laskeminen hydrogeologisilta olosuhteiltaan herkällä alueella ei välttämättä sinänsä ole haitallista, vaan ainoastaan siinä tapauksessa, että alueella sijaitsee rakennuksia tai rakenteita, jotka ovat nk. riskiperusteisia (esim. puupaalut, maanvaraiset perustukset ja maanvaraiset kentät).

Pohjaveden pinnan tason muutosten todentaminen ja pohjaveden välityksellä tapahtuvien haitallisten vaikutuksien ehkäiseminen edellyttää, että käytettävissä on alueellisesti kattava pohjaveden pinnan tason havaintoverkosto. Lisäksi pohjaveden pinnan tason ajallisen tarkkailutiheyden tulee olla riittävä, jotta mahdolliset muutokset havaitaan ajoissa.

4 Pohjaveden hallintaa tukeva aineisto

Pohjaveden hallintaa tukevilla aineistoilla tarkoitetaan kaikkea sitä joko olemassa olevaa lähtöaineistoa tai suunnittelutyön edetessä kertynyttä tutkimustietoa, jota on käytetty pohjavesiolosuhteiden nykytilan selvittämiseksi ja pohjaveteen kohdistuvien vaikutuksien tai pohjaveden välityksellä tapahtuvien haittavaikutuksien selvittämiseksi. Pohjaveden hallintaa tukevista aineistoista kaikkein tärkeimpiä ovat olemassa olevat pohjavedenpinnan aikasarjat, maanpinnan korkeusmalli ja kairaustiedot. Näiden tietojen avulla kyetään määrittämään mm. irtomaapeitteen paksuus, maalajit, kalliopinnan taso ja pohjaveden kyllästämän irtomaapeitteen paksuus.

Tässä työssä käytiin läpi olemassa oleva tieto suunnittelualueen pohjavedestä ja maa- ja kallioperästä sekä alustavat rakennussuunnitelmat. Tietojen perusteella määritettiin pohjaveden nykyinen virtauskuva sekä tunnistettiin virtauskuvaan vaikuttavat tekijät. Lähtötietojen perusteella pyrittiin tunnistamaan Garden-hankkeen mahdollisia pohjavesivaikutuksia, määriteltiin toimenpiteet pohjaveden hallintatoimenpiteiksi sekä tunnistettiin jatkoselvitystarpeita. Työn tarkastelutaso vastaa yleissuunnitelmatasoa.

4.1 Lähtötiedot

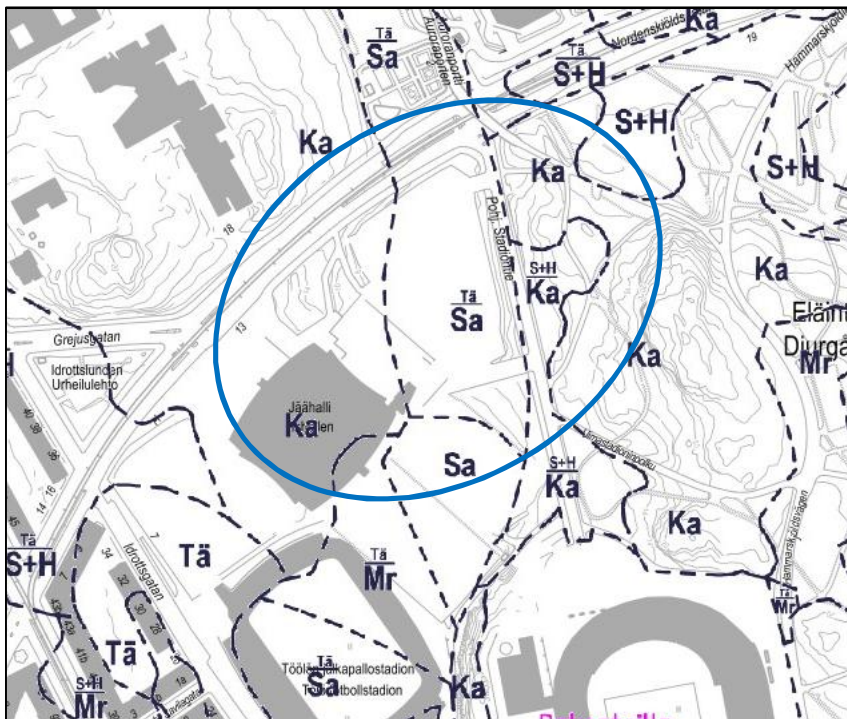
Alueen maaperä-, kallioperä- ja pohjavesitietoja haettiin julkisesti saatavilla olevista lähteistä, mm. Helsingin kaupungin karttapalvelusta, Soili-palvelusta ja Hertta-tietokannasta. Lähtötietoina käytettiin myös hankkeelle aiemmin laadittua Pohjatutkimusraporttia (Sito Oy, 9.2.2017).

Pohjavesivaikutusten arvioinnissa on käytetty hanketietoina joulukuussa 2017 tiedossa ollutta suunnittelutilannetta. Suunnittelun edetessä suunnitelmat tulevat tarkentumaan ja muutoksia hankkealueessa saattaa tapahtua. Tehtävillä muutoksilla voi olla vaikutusta tässä selvityksessä arvioituihin pohjavesivaikutuksiin. Lähtötietoina käytetyt hankesuunnitelmat on kuvattu luvussa 6.

5 Nykytilanne pohjavedenhallinnan näkökulmasta

5.1 Maaperä

Helsingin kaupungin geoteknisen kartan perusteella hankealue sijaitsee pääosin kallioalueella (Kuva 3). Hankealueen länsiosassa (nykyisen jäähallin alue) ja itäosassa (suunniteltu pysäköintihallin alue) kallionpinta on lähellä maanpintaa. Alueen halki kulkee pohjois-eteläsuuntainen laaksopainanne, jossa maaperä on pääosin savea. Monin paikoin saven päällä on täyttömaakerros. Hankealueella tehtyjen pohjatutkimusten perusteella nykyisen jäähallin pysäköintialueella (laaksopainanteen alueella) maaperän pintaosassa on noin 1,5...4 metrin paksuinen kitkamaista rakennettu täyttökerros, jonka alla on noin 2...9 metrin kerros savea (pääosin liejuista lihavaa / laihaa savea). Savikerroksen ja kallionpinnan välissä on tiivistettyä ja paksuudeltaan vaihteleva noin 0,5...8,5 metrin paksuinen kerros hiekkamoreenia / soraista hiekkamoreenia. Pysäköintialue on tasaista asfalttipintaista aluetta, jossa maanpinnan korkeus vaihtelee noin tasoilla +6...+7,5.

Kuva 3. Geotekninen maaperäkarta (www.kartta.hel.fi, viitattu 16.1.2018). Hankealueen likimääräinen sijainti merkitty karttaan sinisellä ympyrällä.

Pysäköintialueen eteläpuolella sijaitsevan suunnittelualan osa on nykyisin viher- ja urheilukenttäaluetta. Maanpinnan korkeus nousee melko jyrkästi itään päin noin tasolta +3 tasolle +10,6. Täyttökerroksen alla on noin 8-10 metrin paksuinen savikerros, jonka alla on noin 3...6 m pohjamoreenia ennen kallionpintaa.

5.2 Kallioperä

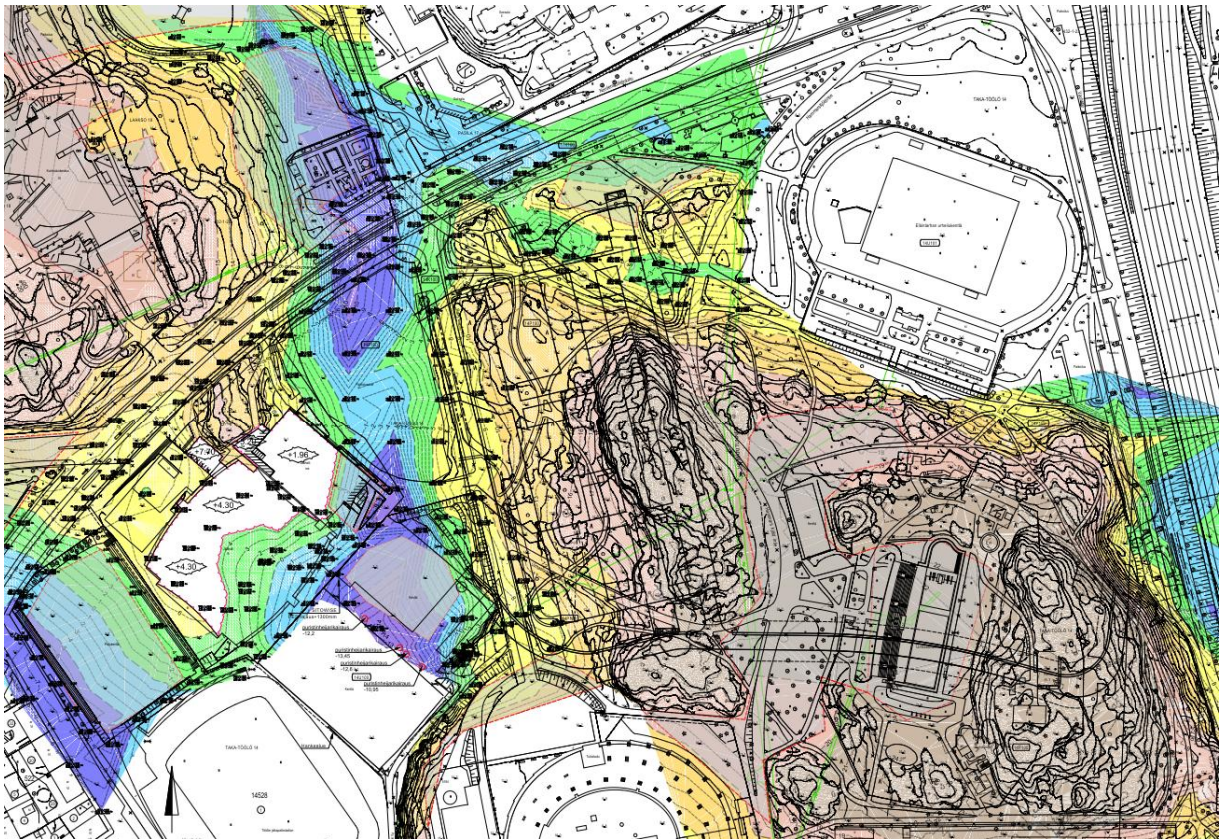
Kaivantoalueen kallioperän korkeusasema vaihtelee tämän hetkisten tietojen perusteella välillä -11...+27 (Kuva 3 ja liite 1). Korkeimmillaan kalliopinta on Eläintarhan puoleisella mäellä, josta kalliopinta lähtee osittain laskemaan portaittaisesti kohti jäähallia. Mäki on suurimmaksi osaksi avokalliota tai vain hyvin ohuen maakerroksen peittämää. Kalliopinta laskee hyvin jyrkästi Pohjoisen

31.10.2019 (rev. 2)

Stadiontien länsipuolella olevan paikoitusalueen ja pallokentän kohdalla ainakin tasolle -13,5 (todellinen korkeusasema osittain epävarma), kohoten taas hieman loivemmin jäähallia päin mentäessä. Kalliopinnan topografiaan muodostuu edellä mainitussa kohtaa pohjois-eteläsuuntainen kallionotkelma.

Nykyinen jäähalli on rakennettu "kallioniemekkeeseen", joka työntyy Laakson sairaalan alueelta. Jäähallin alueella luonnollisen kalliopinnan korkein kohta (n. +15) sijoittuu jäähallin ja Nordenskiöldinkadun välissä olevalle avokalliolle. Nykyisen jäähallin ja myöhemmin rakennettujen lisärakennusten kohdilla on tehty tasauslouhintoja joiden tasot vaihtelevat +1,9...+7,7 välillä. Suunnittelualueen länsi-lounaispuolella kalliopinta laskee uudelleen. Jäähallin ja Urheilukadun välissä kalliopinnan korkeusasema on epävarma. Urheilukadulle tultaessa kalliopinta laskee ainakin tasolle -9. Kalliopintaan muodostuu Urheilukadun suuntainen painanne, joka ei näyttäisi olevan yhtä tarkasti rajautuva kuin Pohjoisen Stadionintien viereinen painanne. Tutkimusten perusteella mallinnettu kalliopinnan topografia on esitetty värianomaliakarttana seuraavassa kuvassa (Kuva 4) ja liitteessä 1.

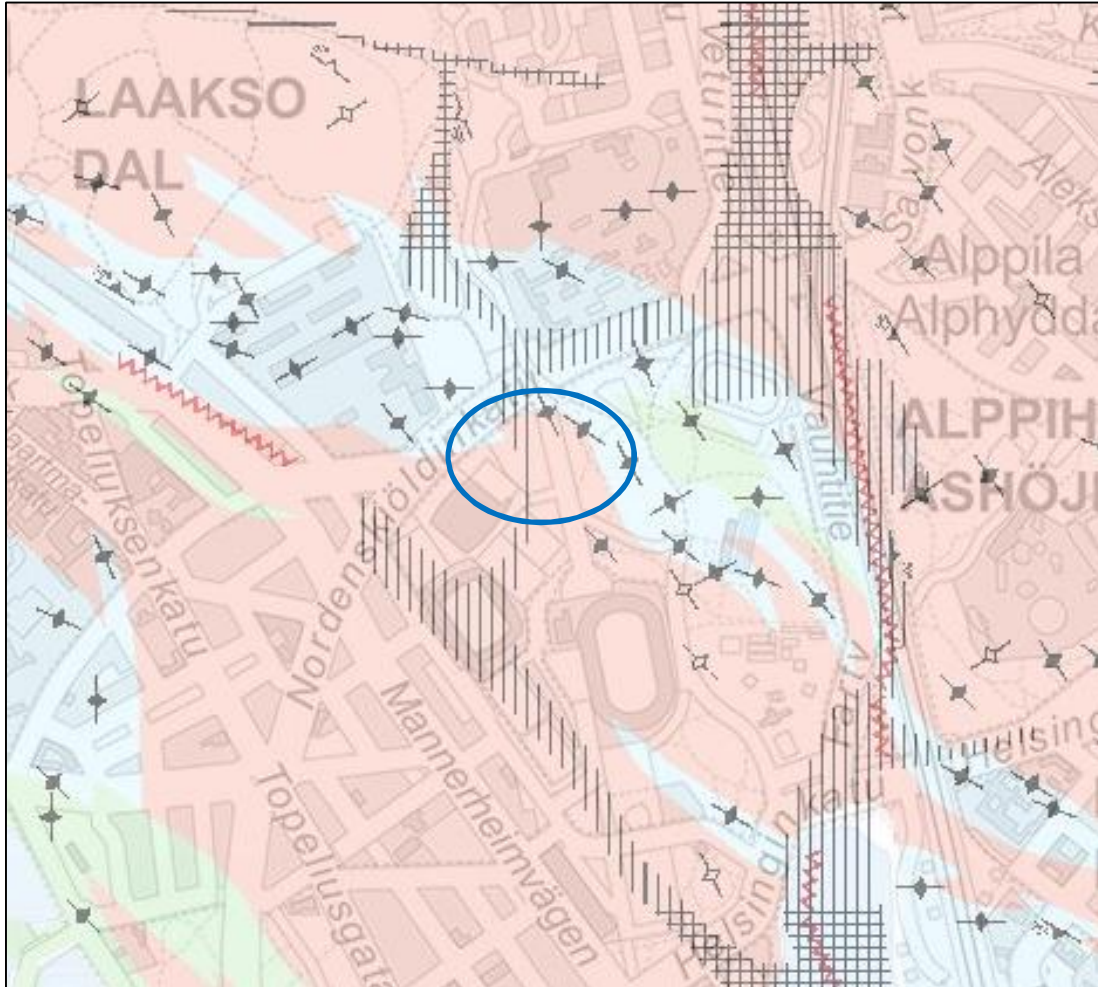
Kuva 4. Kalliopinnan mallinnettu topografia.

Edellä kuvatut painanteet on merkitty geoteknisillä kartoilla ruhjevöhykkeiksi (Kuva 5). Hankealueen halki kulkeva etelä-pohjoissuuntainen ruhjevöhyke kulkee Keskuspuistoa pitkin Laakson alueelta jäähallin ja Eläintarhanmäen välissä olevaa aluetta etelään, kaartuen hieman Olympiastadionin luoteispuolelle. Toinen, luode-koillissuuntainen ruhje kulkee pääosin Urheilukadun suuntaisesti, osittain mm. Saharan kentän alitse. Arvio ruhjevöhykkeen leveydestä vaihtelevat välillä 30...100 m. Ruhjevöhykkeet on tulkittu yhdistyvän toisiinsa Töölön jalkapallostadionin kohdalla. Ruhjeiden vedenjohtavuudesta ei ole mitattua tietoa.

31.10.2019 (rev. 2)

Edellä esitettyjen ruhjevyöhykkeiden lisäksi suunnittelualueella tai sen läheisyydessä on tiedossa vain muutamia paikallisia kapeampia (leveys 1-5 m) kallioperän heikkousvyöhykkeitä. Näitä on mm. Olympiastadionin alueella, nykyisen Jäähallin kohdalla sekä Eläintarhan puoleisella mäellä.

Suunnittelualueen itäpuolella, Pasilan ratapihan alueelta etelään Vauhtitien suuntaisesti kulkee geotekniisiin karttoihin merkitty ruhjevyöhyke. Lähtötietojen perusteella tämä ruhjevyöhyke saattaa haaraantua Nordenskiöldinkadun kohdalla ja sillä voi olla hydraulinen yhteys hankealueen halki kulkevaan pohjois-etelä -suuntaiseen ruhjeeseen.

Kuva 5. Kallioperän ruhjevyöhykkeet merkitty vinoviivituksella / -ruudutuksella (www.kartta.hel.fi, viitattu 16.1.2018). Hankealue merkitty sinisellä ympyrällä.

5.3 Pohjavesi

5.3.1 Pohjaveden virtaussuunta ja pinnantasot

Edellä kuvatut kallioalueet ja laaksopainanteet (ks. kohta 5.2) ohjaavat pohjaveden virtausta alueella. Pohja-vesi hankealueella virtaa pääpiirteissään pohjoisesta etelään/lounaaseen laaksopainanteen suuntaisesti. Laaksopainannetta ympäröiviltä kallioalueilta pohjavesi virtaa kohti laak-

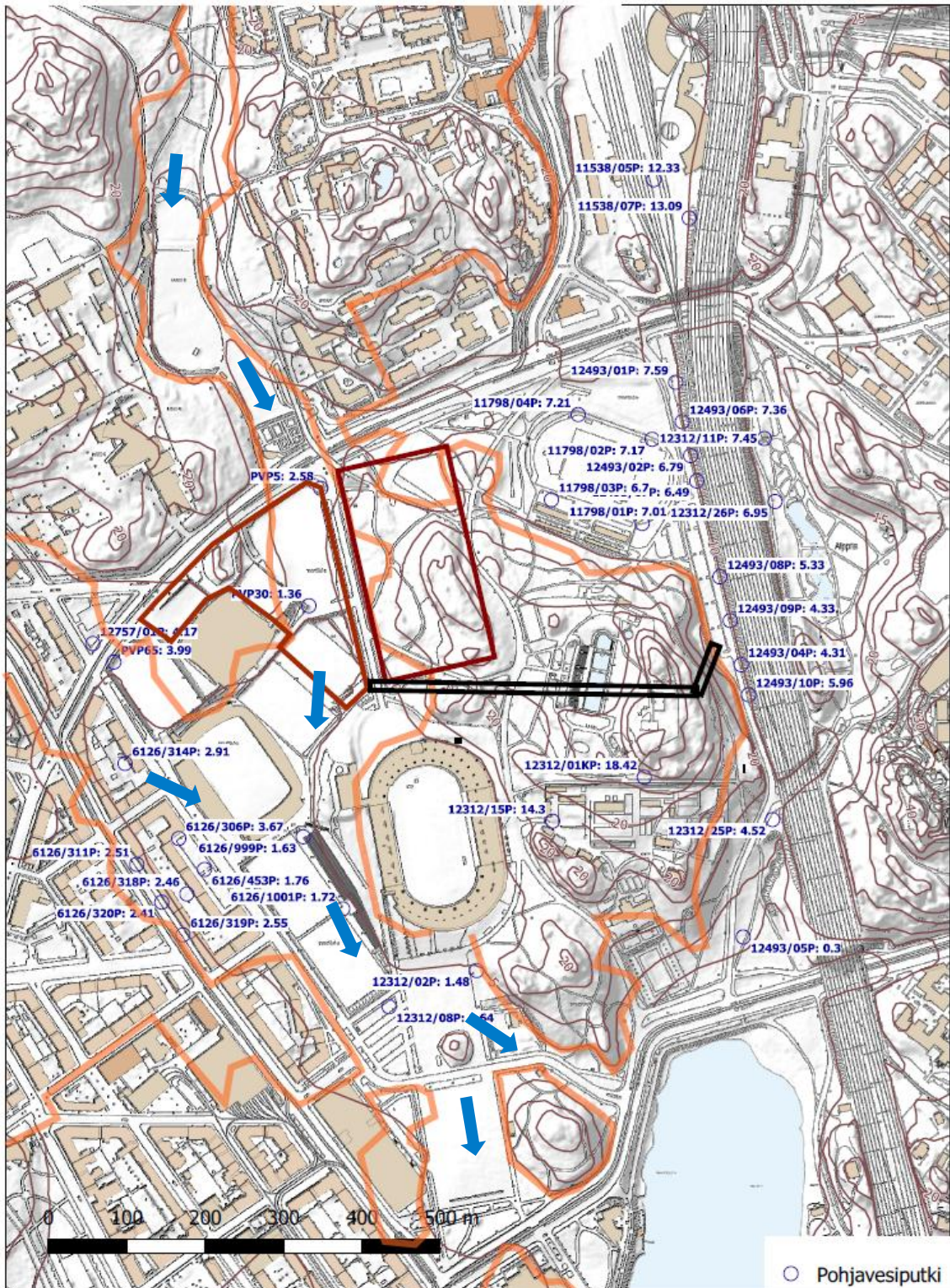

sopainannetta. Pohjavesi virtaa pääasiassa laaksopainanteissa kallion pinnalla olevassa moreenikerroksessa. Savikerroksen alapuolella pohjavesi on paineellista. Savikerroksen yläpuolisessa täyttömaakerroksessa on paikoin todettu orsivettä.

Pohjavesiolosuhteiden tarkentamiseksi suunnittelualueelta ja se ympäristöstä on kerätty 32 pohjavesiputkesta pohjaveden pinnan havaintosarjat 4 – 5 viimeiseltä vuodelta. Pisteet ovat kuuluneet Helsingin kaupungin mittausohjelmaan. Tämän lisäksi tarkasteltavana on ollut pohjatutkimusraportissa (Sito Oy, 9.2.2017) esitetyt havaintoputket PVP5, PVP30 ja PVP65, jotka sijaitsevat suunnittelualueella. Pohjavedenpinnan mitatut korkeustiedot (aikasarjat) on kerätty joulukuulta 2016. Korkeustietojen perusteella on laadittu kohteen maaperä- ja kallio-olosuhteet huomioiden pohjaveden yleispiirteinen virtauskuva, joka on esitetty seuraavassa kuvassa (Kuva 6).

Geoteknisten karttojen (www.kartta.hel.fi) perusteella hankealueen itäpuolinen kallioalue olisi yhtenäinen. Nordenskiöldinkadun kohdalla kalliokannas on kuitenkin merkitty kapeaksi. Tämän hetkisten tietojen perusteella ei ole varmuutta, onko hankealueen itäpuolelta virtausyhteyttä hankealueelle.

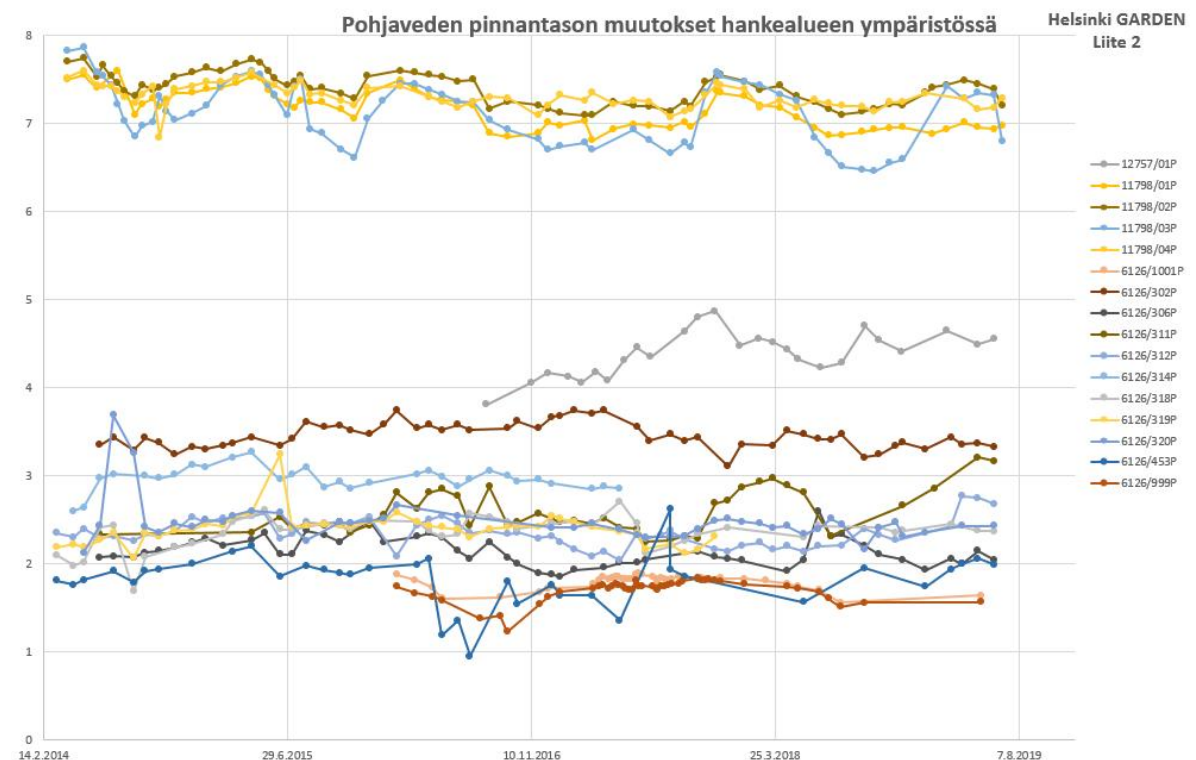
Kuva 6. Pohjaveden virtaussuunta alueella esitettyä sinisillä nuolilla. Alueet, joilla kalliopinta on pohjaveden pinnan yläpuolella, on rajattu oranssilla viivalla. Hankealueen likimääräinen sijainti on merkitty punaisella. Kuvaan merkityt havaintoputkien pohjaveden pinnantasot ovat joulukuulta

31.10.2019 (rev. 2)

2016. Itäosassa sijaitsevat putket 12493/8P, 12493/9P, 12493/10P sekä 12493/4P eivät edusta luonnontilaista pohjaveden pintaa, vaan se on alemmalla tasolla rakennustöiden vuoksi.

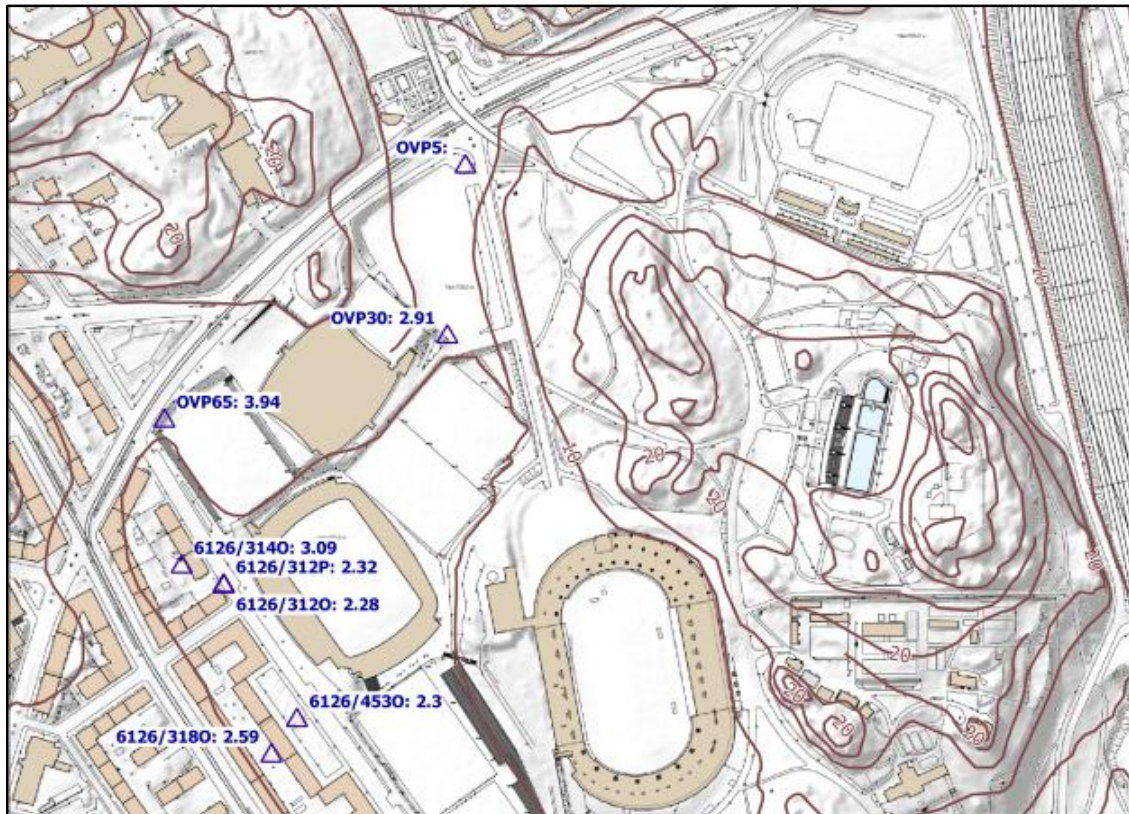
Havainnot pohjaveden pinnanvaihteluista aikasarjana suunnittelualueen läheisissä pohjavesiputkissa on esitetty seuraavassa kuvassa (Kuva 7) ja liitteessä 2. Pohjaveden pinnan luonnollinen vaihtelu alueella on havaintosarjojen perusteella ollut pientä ja se on noudattanut vuodenaikoihin liittyvää luonnollista vaihtelua eikä merkittäviä alueellisia muutoksia ole havaittavissa. Poikkeuksena mainittakoon suunnittelualueen lounaispuolinen havaintopiste 6126/453P, jossa vaihtelua on kevään 2016 jälkeen tapahtunut n. 1,5 m (tasoväli +1...+2,5). Havaintopiste sijaitsee Urheilukatu 28:n tontilla, jossa olevan rakennuksen syvin lattiataso on [talokortin K 14 K 522 t 28](#) mukaan +2,26.

Kuva 7. Pohjavedenpinnan havaintojen aikasarjat suunnittelualueella.

5.3.2 Orsivesi

Alueella on monin paikoin havaintoja orsivedestä (Kuva 8). Orsivesikerros on varsinaista pohjavesikerrosta ylempänä, tiiviin, hienoaineksesta koostuvan maalajikerroksen päällä oleva vesikerros. Orsiveden esiintymiseen ja virtaussuuntiin vaikuttavat hienoainekerroksen yläpinnan taso sekä hienoainekerroksen päällä olevan täyttömaakerroksen ominaisuudet. Orsiveden painetaso on varsin lähellä pohjaveden painetasoa.

Kuva 8. Orsivesiputket suunnittelualueella ja sen läheisyydessä. Putken tunnuksen perässä on merkittynä orsiveden pinnantaso joulukuussa 2016.

5.3.3 Pohjaveden muodostuminen

Sadannan suuruus on ollut noin 650 mm/a Helsingin Kaisaniemen mittausasemalla, joka on hankealuetta lähin mittausasema, josta on saatavilla mittaustietoa.

Karttatarkastelun perusteella arvioitu hankealueen pohjoispuolisen pohjaveden valuma-alueen suuruus on noin 63 ha (Kuva 8). Käytettäessä valuma-alueelle imeytymiskerrointa 0,4 (alue pääosin päällystämätöntä viheraluetta), saadaan muodostuvaksi ja suunnittelualueen kautta kulkevaksi vesimääräksi noin 450 m³/d.

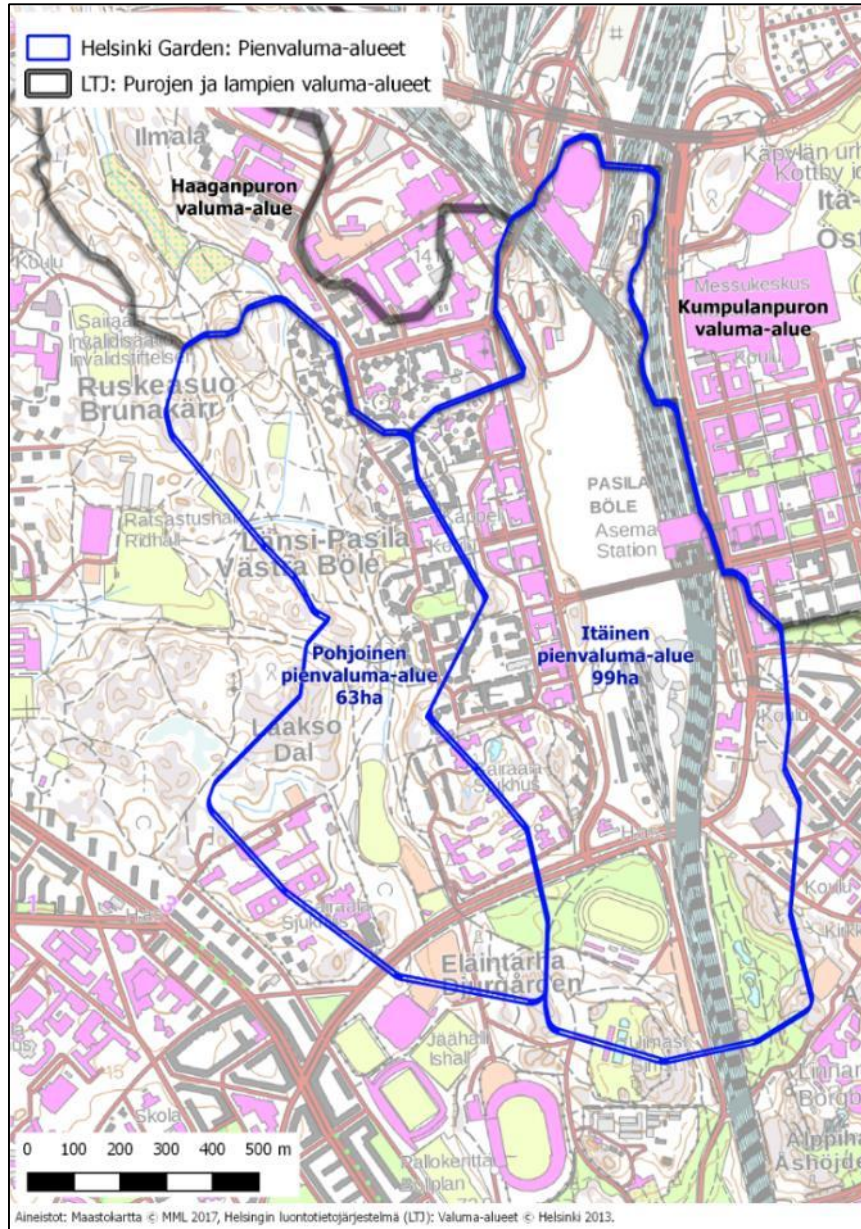
Hankealueen itäpuolisen, ns. Pasilan haaran pohjaveden valuma-alueen suuruus on arviolta noin 99 ha (Kuva 8). Lähtötietojen perusteella ei ole varmuutta, onko itäiseltä valuma-alueelta yhteyttä suunnittelualueelle. Alustavasti arvioituna itäiseltä valuma-alueelta virtaa suunnittelualueelle 1/3 valuma-alueella muodostuvista pohjavesistä. Valuma-alue on suurelta osin rakennettua aluetta. Käytettäessä valuma-alueelle imeytymiskerrointa 0,2, saadaan suunnittelualueelle kulkeutuvan pohjaveden määräksi noin 110 m³/d.

Lisäksi suunnittelualueelle virtaa kalliopohjavettä kallioperän ruhjevöhykkeissä. Suunnittelualueen pohjoispuolisesta kalliuruhjeesta arvioidaan kertyvän kalliopohjavettä noin 50... 100 m³/d. Itäisen ns. Pasilan alueen kalliuruhjeen alueelta arvioidaan kertyvän kalliopohjavettä n. 100 m³/d.

Kokonaisuudessaan suunnittelualueen kautta kulkevan pohjavesivirtaaman suuruudeksi arvioidaan em. laskelmien perusteella n. 600...700 m³/d.

Jos hankkeessa otetaan tai imeytetään pohjavettä yli 250 m³/vrk:ssa se tarvitsee vesiluvan. Jo 100 m³/vrk:ssa vesimäärään kuuluu ilmoitusvelvollisuus.

Kuva 9. Pintaveden valuma-alueet. Pohjaveden valuma-alueet noudattelevat pääpiirteissään pintaveden valuma-alueita.

5.4 Kalliokaivot

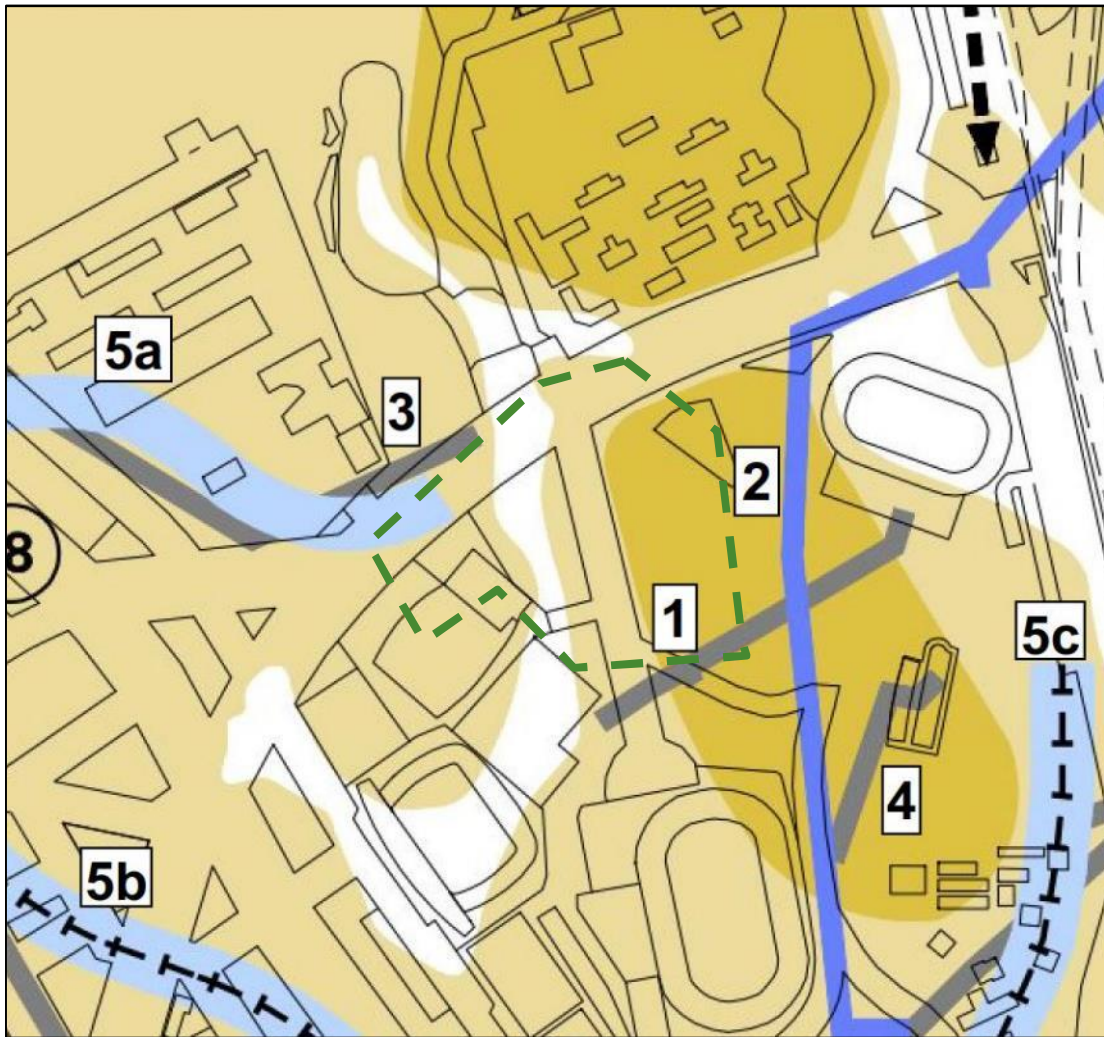
Hankealueella ei ole tiedossa olevia kalliokaivoja. Lähimmät tiedossa olevat kalliokaivot (maalämpö) sijaitsevat osoitteessa Mannerheimintie 54.

5.5 Olemassa olevat maanalaiset kalliotilat

Jo olemassa olevien maanalaisten kalliotilojen rakentaminen on vaikuttanut alueen paikalliseen tasoon. Alueen olemassa olevat maanalaiset kalliotilat ovat Mäntymäki-Vallila-viemäritunnelia lukuun ottamatta varsin iäkkäitä. Olemassa olevien kalliotilojen vuotovesimääristä ei ole tietoa, mutta niiden ei oleteta olevan täysin tiiviitä, jolloin osan hankealueen läpi virtaavista pohjavesistä voidaan olettaa johtavan em. tiloihin.

Hankealueella tai sen läheisyydessä olemassa olevat maanalaiset kalliotilat on esitetty seuraavassa kuvassa (Kuva 10), jossa esitetyt maanalaiset kalliotilat ovat seuraavasti:

1. Olympiastadionin urheilutunneli. Tunnelin pohjatasen korkeusvaihtelu +5,2...-5,7 välillä, ollen pääosin tasossa -3
2. Mäntymäki-Pasila-Vallila viemäritunneli. Hankealueen kohdalla tunnelin pohjataso vaihtelee välillä -9,3...-10,6
3. Nordenskiöldinkadun pohjoispuolella oleva viemäritunneli. Tunnelin pohjan taso n. +3,1
4. Uimastadionin johtotunneli. Tunnelin pohjataso vaihtelee välillä +11,3...+16
5. Suunniteltuja liikennetunneleita:
  - a. Paciuksenkatu–Nordenskiöldinkatu (tilantarve, poistumassa)
  - b. metrolinja Kamppi-Pasila (tarvesuunnitelma)
  - c. Pissarakatunneli (tarvesuunnitelma).
6. Olympiastadionin louhinnat

Kuva 10. Hankealueella olemassa olevat julkiset maanalaiset kalliotilat ja suunnitellut maanalaiset kalliotilat. 1: urheilutunneli (olemassa oleva), 2: Mäntymäki-Vallila viemäritunneli (olemassa oleva), 3: jätevesitunneli (olemassa oleva), 4: yhteiskäyttötunneli (olemassa oleva), 5a-c: suunniteltu liikennetunneli, 5a: Paciuksenkatu–Nordenskiöldinkatu (tilantarve, poistumassa), 5b: Metro-linja Kamppi-Pasila (tarvesuunnitelma), 5c: Pisaratata (tarvesuunnitelma). Hanke-alueen likimääräinen sijainti esitetty vihreällä katkoviivalla (karttalähde: Helsingin kaupunki, maanalainen yleiskaava vuodelta 2011, kartta 2).

6 Ympäröivä rakennuskanta

Hankealueella sijaitseva vuonna 1966 valmistunut nykyinen jäähalli on perustettu pääosin kallion varaan. Kallionpinta rakennuksen kohdalla laskee kohti kaakkoa ja hallin kaakkoissivun runkopilarit on perustettu kallion pintaan ulotetuin kaivinpaaluin.

Hankealueen ja Urheilukadun välissä sijaitseva vuonna 2000 valmistunut Töölön jalkapallostadion on perustettu teräsbetonisin lyöntipaaluin.

Nordenskiöldinkadun pohjoispuolella likimain nykyistä jäähallia vastapäätä osoitteessa Nordenskiöldinkatu 18 sijaitsevan 2000-luvun alussa rakennetun Kuntoutuskeskuksen rakennukset on perustettu kallionvaraisesti.

Hankealueen pohjoispuolella osoitteessa Nordenskiöldinkatu 20 sijaitsevan Auroran sairaalan rakennuskanta koostuu yli kymmenestä erillisestä rakennuksesta, joita on rakennettu eri aikoihin, vanhimmat ovat vuodelta 1914. Alue on pääosin pohjoisesta etelää kohti viettävää kalliorinnettä. Rakennusten perustamistavoista ei ole käytettävissä tarkkoja tietoja. Sairaala-alueelle johtavan portin suulle vuonna 2001 rakennettu uusi valvomorakennus on perustettu teräsmaaluihin.

Hankealueen ja Laakson ratsastuskentän välissä Nordenskiöldinkadun pohjoispuolella osoitteessa Auroranportti 2 sijaitsevan Lasten liikennepuiston vuonna 2004 rakennettu huolto- ja koulutusrakennus on perustettu teräsbetonipaaluin.

Hankealueen läheisyydessä lounaan suunnassa sijaitsevan Urheilukadun varren rakennuskanta koostuu 6- ja 7-kerroksisista asuinkerrostaloista, jotka on rakennettu vuosien 1928 ... 1939 välisenä aikana. Alla lueteltuna Urheilukadun varren rakennusten perustamistavat Sallinkadun ja Reijolankadun välillä:

- Urheilukatu 16: perustettu kallion- tai maanvaraisesti
- Urheilukatu 18: perustettu teräsbetonipaaluilla
- Urheilukatu 20: sekaperustuksia, myös puupaaluja
- Urheilukatu 22: sekaperustuksia, myös puupaaluja
- Urheilukatu 24: perustettu teräsbetonipaaluilla. Rakennuksen luoteinen rajaseinälinja tonttirajalla ja lounaiskulmat ovat perustettu betonisilla peruspilareilla kallion varaan.
- Savilankatu 1a / Urheilukatu 26: perustettu puupaaluilla
- Savilankatu 1 b: perustettu betonisilla pilareilla kallioon
- Urheilukatu 28: perustettu teräsbetonipaaluilla. Rakennuksen ulkopuolelta kellariin menevän portaan ulkoreunassa on käytetty yhtä puupaalua.
- Urheilukatu 30: perustettu teräsbetonipaaluilla
- Urheilukatu 32: perustettu teräsbetonipaaluilla
- Nordenskiöldinkatu 9 (Urheilukatu 34): perustettu teräsbetonipaaluilla
- Urheilukatu 36: perustettu kallion- tai maanvaraisesti
- Urheilukatu 38: perustettu kallion- tai maanvaraisesti
- Urheilukatu 40: perustettu kallion- tai maanvaraisesti
- Urheilukatu 42: perustettu kallion- tai maanvaraisesti

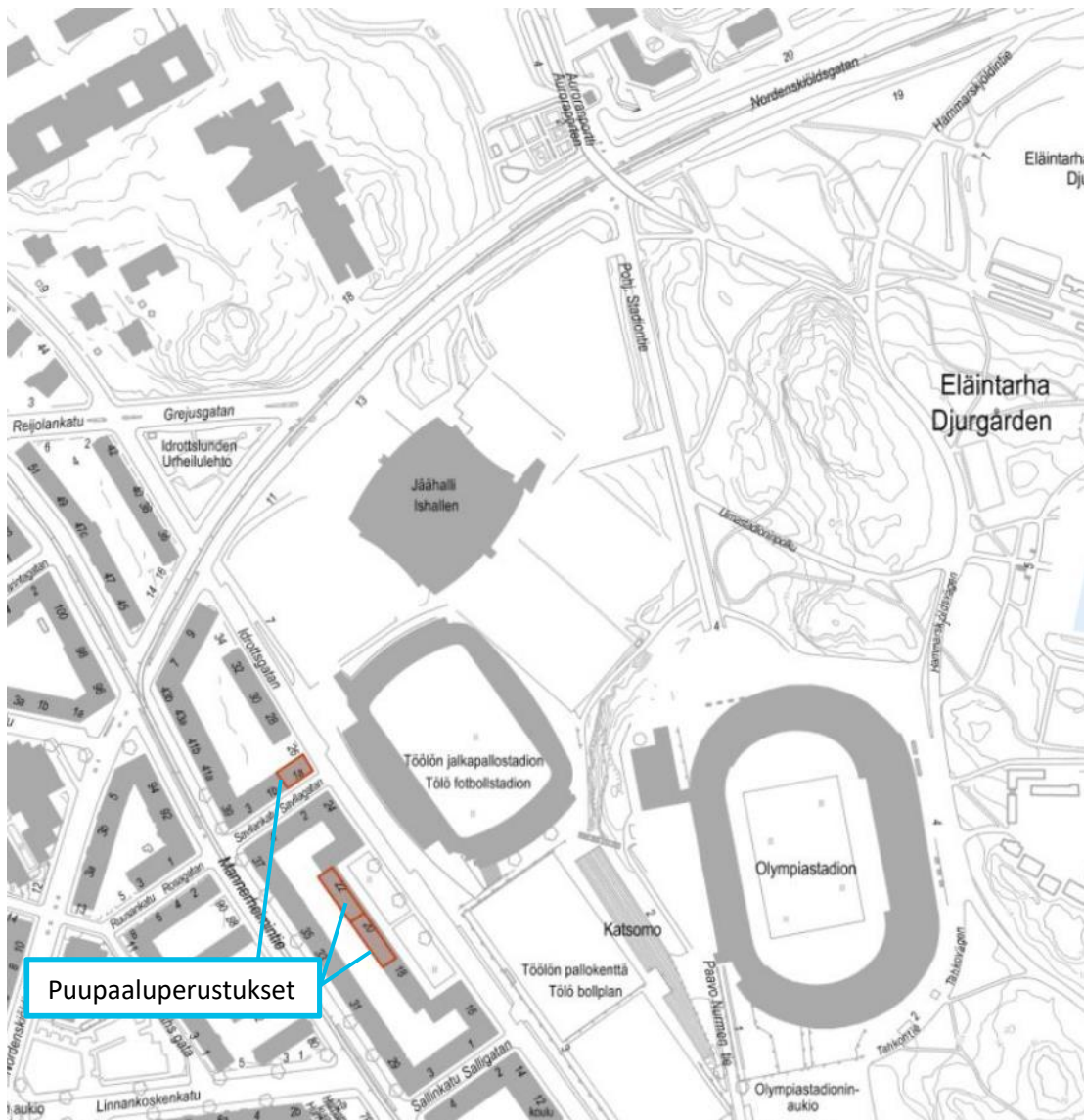
Puupaaluilla perustettuja rakennuksia hankealueen ympäristössä on kolme (3):

31.10.2019 (rev. 2)

- Urheilukatu 20: 6-kerroksinen asuinkerrostalo, rakennusvuosi 1928, paaluanturan alapinnan taso ylimmillään +1,46, puupaalujen yläpää tasolla +1,61 ja kellarin maanvaraiset lattiat tasolla +3,41 ja +3,61.
- Urheilukatu 22: 6-kerroksinen asuinkerrostalo, rakennusvuosi 1928, paaluanturan alapinnan taso ylimmillään +1,51, puupaalujen yläpää tasolla +1,66 ja kellarin maanvaraiset lattiat tasolla +3,41 ja +3,61
- Savilankatu 1a / Urheilukatu 26: 6-kerroksinen asuinkerrostalo, rakennusvuosi 1938, paaluanturan alapinnan taso ylimmillään +1,56, puupaalujen yläpää tasolla +1,76 ja kellarin maanvarainen lattia tasolla +3,41.

Lisäksi Urheilukatu 28:n osalta on talokorteissa mainittu seuraavaa: Rakennuksen ulkopuolelta kellarin menevän portaan ulkoreunassa on käytetty yhtä puupaalua.

Kuva 11. Suunnittelualan ympäristön puupaaluperusteiset rakennukset.

7 Toimenpiteet haitallisten pohjavesivaikutusten ehkäisemiseksi suunnittelualueella

Periaatteena on ehkäistä pohjaveden pinnan tasoon kohdistuvien haittavaikutuksien syntyminen ennakolta. Lähtökohtaisesti tehdään sellaiset toimenpiteet, joilla estetään pohjaveden suotautuminen kallioperään louhittaviin tiloihin, työnaikaisiin kaivantoihin ja muihin mahdollisesti pohjaveden pinnan tason alapuolelle ulottuviin rakenteisiin.

Ensisijaisina menetelminä haitallisten pohjavesivaikutuksien ehkäisemiseksi ovat kallioperän esi- ja jälki-injektoinnit. Pohjaveden pinnan tason alapuolelle ulottuvien kaivantojen pohjavesivaikutuksien pääasiallinen ehkäisymenetelmä on kaivannon tekeminen vesitiiviiksi patoseiniksi SSAB:n RD-porapaaluseinän. Paalut porataan ja injektoidaan kallioon. Rakennuskaivannon kallioseinälinjat tiivistetään kauttaaltaan esi-injektoimalla ja samoin rakennuskaivannon pohja tiivistetään tarvittaessa osin injektioimalla. Periaatekuva on esitetty liitteessä 4.

Kaivannon ympärille rakennetaan porapaalut. Joka toisen porapaalun läpi suoritetaan esi-injektointi jätettävien varausputkien kautta. Esi-injektointireikien taso ulotetaan vähintään 4 m alle porapaalun alimman tason. Näin saadaan tiivistettyä kallion pintaosa porapaaluseinän välittömässä läheisyydessä. Porapaaluseinän valmistuttua päästään tekemään kaivuutyöt kallion pintaan asti. Rakennuskaivantoa ympäröivä kalliomassa esi-injektoidaan porapaalujen vierestä kallion pinnalta pitkällä, vinoilla rei'illä. Porapaaluseinän juurella tulee olemaan juuripalkki, joka toimii samalla myös louhinnan tukipalkkina. Porapaaluseinän juuripalkin vierellä louhinta toteutetaan varoivaisesti suoritettavalla tarkkuuslouhinnalla.

Rakennuskaivannon seinämät vahvistetaan kalliopulteilla ja ruiskubetonoinnilla. Rakennuskaivantoa louhitaan vaiheittain louhinnan ja lujituksen vaiheistussuunnitelman mukaisesti, kunnes saavutetaan rakennuskaivannon pohjan taso. Rakennuskaivannon pohjalta suoritetaan verhoinjektointi, jolla pyritään estämään veden virtaus kaivannon pohjasta. Tarkempi louhinnan ja lujituksen vaiheistussuunnittelu tehdään seuraavassa suunnitteluvaiheissa (työjärjestyksen tarkempi suunnittelu). Seuraavassa suunnitteluvaiheessa laaditaan myös lujitussuunnitelmat, jotka perustuvat mitoituslaskelmiin.

Pohjaveden siirtoputkisto tulee suunnitella. Putkien sijainti on alustavasti rakennuskaivannon Pohjoisen Stadiontien reunalla.

Alueen länsireunan puupaaluperusteisten rakennusten osalta on rakentamisen aikaisen tarkan havainnoinnin avulla ennakoitava lisätiivistystarpeita ja suunniteltava valmiiksi pohjaveden lisäämetykset, jotta ne voidaan ottaa viipymättä käyttöön, mikäli tälle ilmenee tarve.

Ennalta arvioiden, pohjaveden pinnan tasoon kohdistuvat rakentamisen aikaiset ja pysyvän tilanteen haittavaikutukset voidaan esitetyillä toimenpiteillä eliminoida.

8 Pohjavedenhallinnan suunnittelu ja jatkotoimenpiteet

8.1 Pohjaveden hallinnan suunnittelu

Yksityiskohtaiset pohjaveden hallintasuunnitelmat laaditaan seuraavissa suunnitteluvaiheissa. Olemassa olevien pitkien havaintosarjojen avulla laaditaan kartat pohjavedenpinnan luontaiselle vaihteluvälille erikseen orsivedelle ja paineelliselle pohjavedelle.

8.1.1 Pohjavesien seurantaohjelman suunnittelu

Olemassa oleville ja uusille havaintoputkille laaditaan seurantaohjelma sekä rakentamisen aikaiselle että rakentamisen jälkeiselle tilanteelle.

8.2 Jatkotoimenpiteet

8.2.1 Uudet havaintoputket ja kaivonpaikkatutkimukset

Pohjaveden seurantapisteitä lisätään. Pohjavesiolosuhteiden ja imeytymismahdollisuuksien tarkentamiseksi alueelle ehdotetaan asennettavaksi lisää pohjavesiputkia. Uusilla havaintoputkilla tarkennetaan pohjavesiolosuhteita myös suunnitellun kallioon louhittavan pysäköintilaitoksen alueella sekä itäisen valuma-alueen haaran osalta. Tämän hetkisten tietojen perusteella ei ole varmuutta siitä, onko valuma-alueelta virtausyhteys suunnittelualueelle. Selvittämällä mahdollinen virtausyhteys tai sen puuttuminen, voidaan tarkentaa suunnittelualueelle virtaavan pohjaveden määrää ja mahdollisesti rajata vaikutusalueita. Asennettavien kalliopohjavesiputkien kallioreikiin tehdään vesimenekikokeet reiän vedenjohtokyvyn selvittämiseksi. Tulosten perusteella arvioidaan kallion hydraulista johtavuutta. Jatkosuunnittelu yhteydessä tullaan myös tekemään kallionäytekairauksia ja vesimenekkimittauksia, joiden tuloksia voidaan hyödyntää pohjavesivaikutusten arvioinnissa. Ehdotus tutkimusohjelmaksi on esitetty liitteessä 3.

8.2.2 Pohjavesitarkkailu

Alueella jo olemassa olevat, pohjatutkimusraportissa esitetty havaintoputket liitetään Helsingin kaupungin mittausohjelmaan.

Alueelle tulee laatia pohjaveden ennakkoseurantaohjelma. Ennakkoseurantaan kuuluu pohjaveden pinnantasojen mittauksen lisäksi myös veden laadun seuranta. Pohjaveden laatu heijastaa alueen käyttöhistoriaa, mikä on syytä tuntea. Toisaalta veden laatu voi vaikuttaa käytettävien rakennusmateriaalien käyttöikään. Ennakkoseurannassa tulee kiinnittää huomiota kalliooperän- ja kalliopohjaveden ominaisuuksiin Mäntymäki-Pasila -jätevesitunnelin läheisyydessä sekä arvioida jätevesitunnelista aiheutuvaa laaturiskiä. Ennakkoseurannan myötä tulee kohteelle laatia täydentävien selvitysten jälkeen rakennusaikainen pohjaveden hallintasuunnitelma.

8.2.3 Pohjaveden virtausmalli

Rakennussuunnitteluvaiheessa alueelle on tarpeen laatia numeerinen pohjaveden virtausmalli. Numeeristen mallien avulla laaditaan arviot sallituille vuotovesimäärille niin, että rakennuskohteen vuotojen aiheuttamat alenemat pysyvät luontaisen pohjavedenpinnanvaihtelun rajoissa. Virtausmallin perusteella laaditaan kartat rakentamisen aikaisista tilapäisistä pohjaveden ja orsiveden alenemista ja verrataan alenemia luontaisiin vaihtelurajoihin.

9 Alustava vaikutusarvio

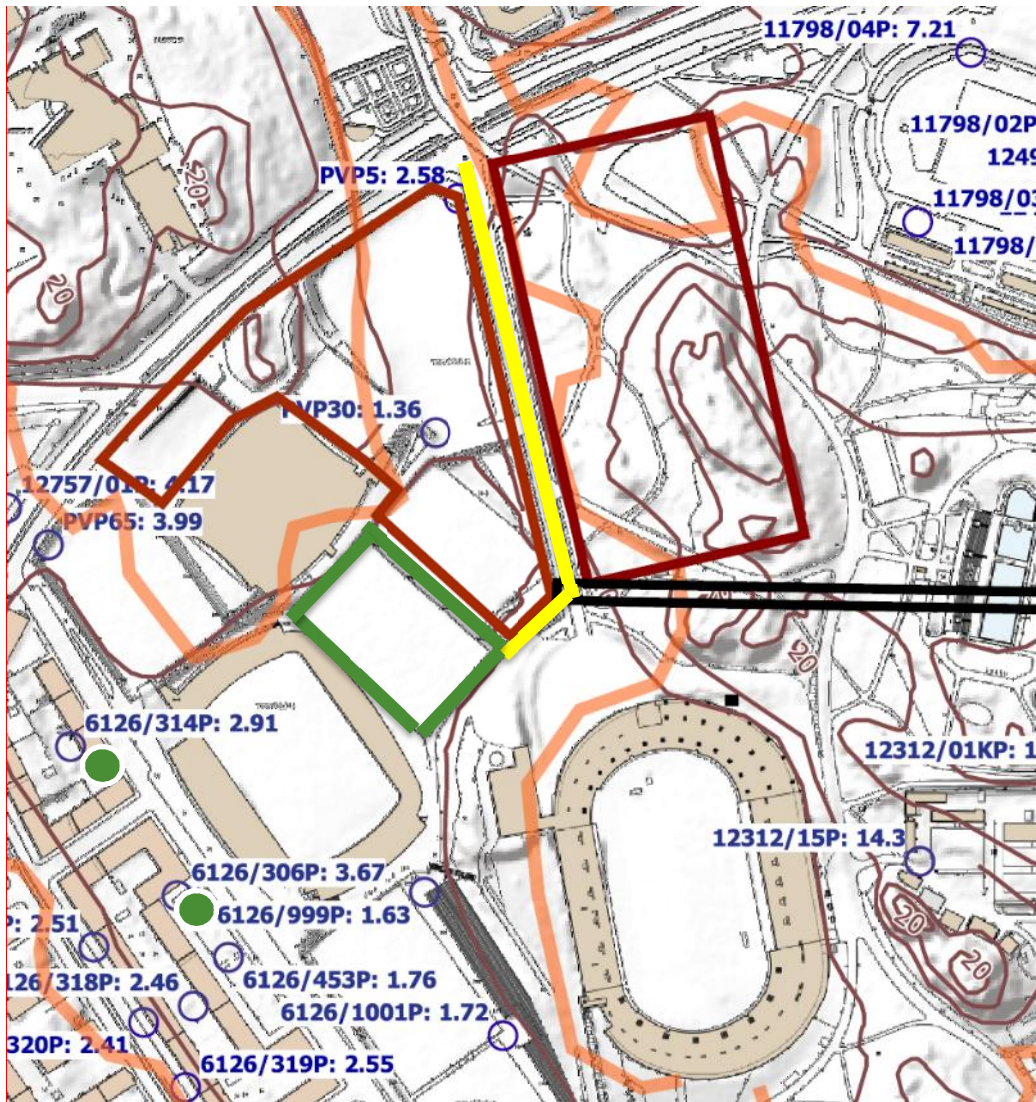
9.1 Toiminnan aikaiset vaikutukset

Pysyvässä tilanteessa alueen läpi virtaavan pohjaveden määräksi on arvioitu 600... 700 m³/d. Kaivantoon ja pysäköintitalaan tulee pysyvässä tilanteessa syntymään vuotovesiä. Vuotovesimääriä on kaivannon osalta arvioitu kaivannon pinta-alan ja muiden vastaavien kohteiden perusteella. Pysä-

köintitilan vuotovesimäärän arvioinnissa lähtökohtana on 10l/min/100 tunnelimetriä. Tehdyn arvioon mukaan kaivantoon tulee vuotovesiä noin 250 m³/d ja kallioon louhittavaan pysäköintitilaan 160 m³/d. Arvioidulla vuotovesimäärällä vesitase tulisi ilman imeyttämistä muuttumaan noin 410 m³/d..

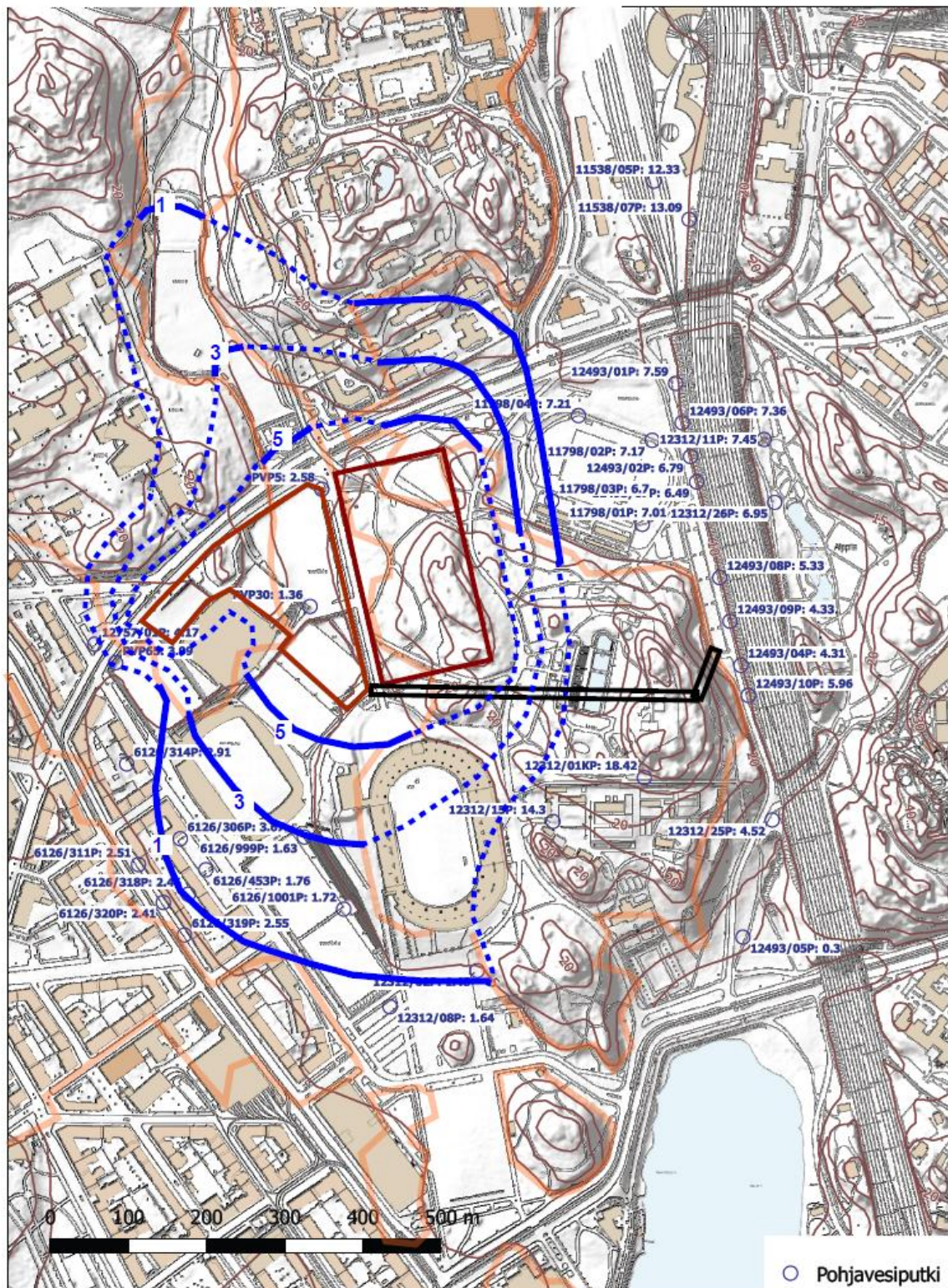
Esitetty arvio on karkea ja perustuu moniin oletuksiin. Arviossa ei ole mukana imeytysratkaisujen vaikutusta. Kohteen rakentaminen kaivantoon voi tulpata olemassa olevaa vesijohdetta. Tämän vuoksi toteutetaan, pohjaveden siirtoverkko rakentamisen aikaansaaman ”tulpan” läpi pohjoisesta etelään. Siirtoverkko toteutetaan ensimmäisten työvaiheiden aikana. Sen avulla voidaan turvata luontainen pohjavesivirtaus ja ehkäistä haitallisia alenemia kohteen eteläpuolisella osalla sekä rakentamisvaiheessa että lopputilanteessa. Putken alustava sijainti on rakennuskaivannon Pohjoisen Stadiontien reunalla (Kuva 12). Vesitaseen ylläpitämiseksi varaudutaan kaivannosta ja pysäköintitilasta pumpattavien vuotovesien imeytykseen. Imeytysaluevaraukset sekä pistemäiset imeytyspaikat puupaalutettujen rakennusten läheisyydessä on esitetty alla olevassa kuvassa (Kuva 12).

Kuva 12. Pohjaveden siirtoputkiston aluevarus on merkitty keltaisella, imeytysaluevaraus ja piste-mäiset imeytyskohteet vihreällä.

Vuotoveden määrä tai painetason aleneminen ei vaikuta kallioalueiden puustoon tai muuhun kasvillisuuteen. Puusto ja muu kasvillisuus saa vetensä sateesta, niiden juuret eivät ulotu pohjavesivyyhykkeeseen.

Kuva 13. Arvioitu maaperässä esiintyvän pohjavedenpinnan alenema rakennustöiden aikana ilman erillistoimenpiteitä. Alueilla, joilla kalliopinta on pohjavedenpinnan yläpuolella (ns. normaalitilanteessa), on arvioitua alenemakäyrät merkitty katkoviivalla. Arvio perustuu 10l/100 metriä tunneli-

vuotavuuteen. Arviossa ei ole imeyttämiskaisut eivätkä tiivistämistoimenpiteet mukana. Itäosassa sijaitsevat putket 12493/8P, 12493/9P, 12493/10P sekä 12493/4P eivät edusta luonnontilaista pohjaveden pintaa, vaan se on alemmalla tasolla rakennustöiden vuoksi.

10 Yhteenveto

Helsingin nykyisen jäähallin ympäristöön on suunnitteilla Helsinki Garden -kiinteistökokonaisuus. Hankealueelle on suunniteltu runsaasti maanalaisia tiloja. Tässä selvityksessä kerättiin olemassa olevaa tietoa alueen maaperä-, kallioperä- ja pohjavesiolosuhteista sekä tehtiin niiden perusteella alustava arvio rakennustyön vaikutuksista alueen pohjavesiolosuhteisiin.

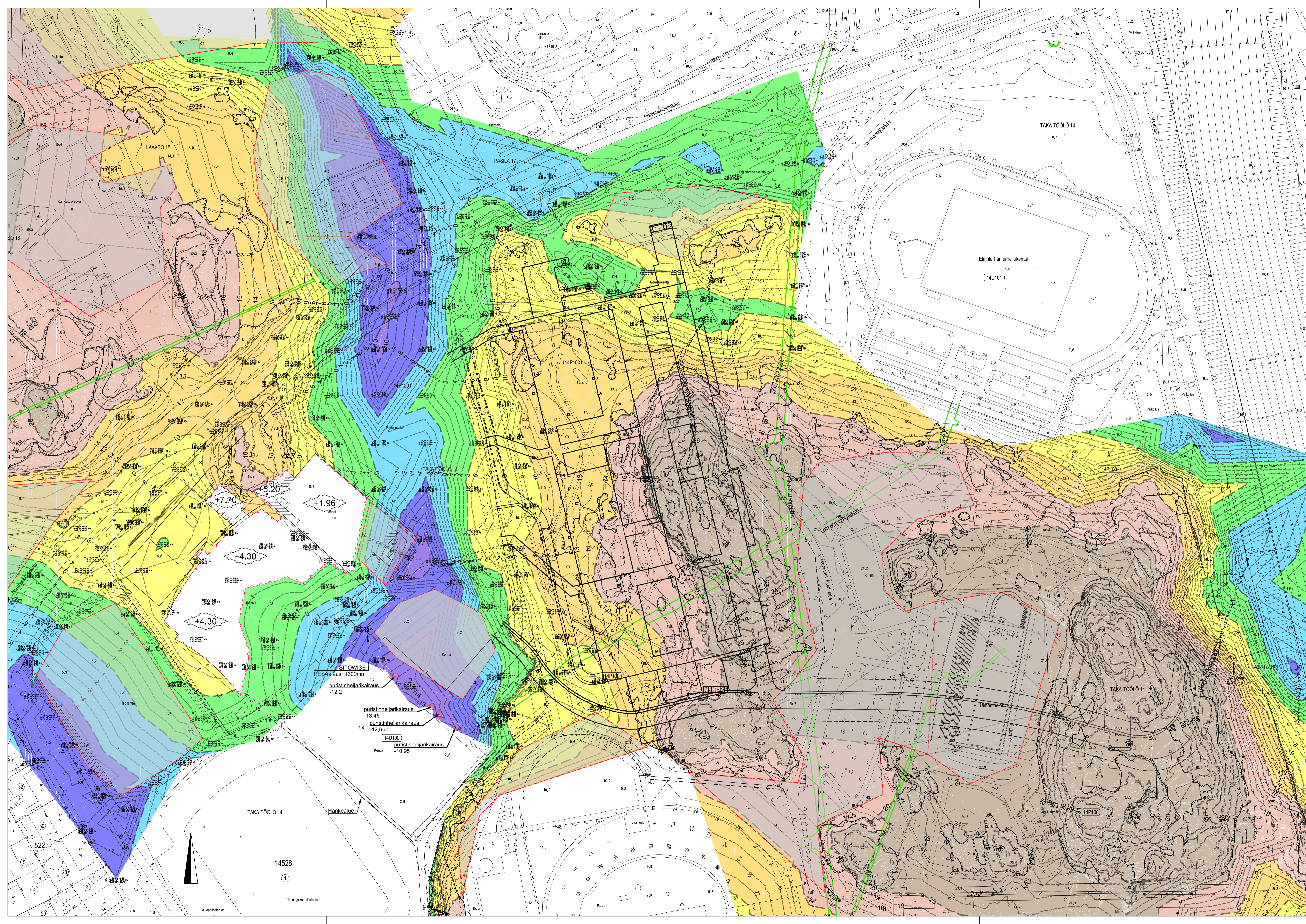
Hankealueen länsiosan varsinainen Areenan alue ("Kaivanto") sijoittuu pohjois-etelä -suuntaiseen kallioperän ruhjevyöhykkeeseen. Maaperän paksuus on suurimmillaan 15-20 metrin luokkaa. Kalliolouhintaa tehdään 13 metriä tasolle -23,5 saakka. Kaivannon itäpuolelle on suunniteltu kallio-pysäköintialue, joka koostuu pysäköintihalleista ja harjoitushallista. Pohjan louhintataso on -23,5. Kallio-pysäköintialueelle ja Kaivantoon johtaa ajotunneli, jonka kokonaispituus on noin 750 m. Ajotunnelin louhintataso vaihtelee +7...-24 välillä.

Pohjavesi sijaitsee hankealueella +1,5...+2,6 metrin tasolla. Hankealueella ja hankealueen ympäristössä olevat kallioalueet ja laaksopainanteet ohjaavat pohjaveden virtausta. Pohjaveden virtaus-suunta on pääpiirteissään pohjoisesta etelään/lounaaseen laaksopainanteen suuntaisesti. Savikeroksen alapuolella pohjavesi on paineellista.

Hankealueen pohjoispuoliselta valuma-alueelta muodostuvan pohjaveden määrän arvioitiin olevan noin 450 m³/d. Lähtötietojen perusteella ei ole varmuutta, onko hankealueen koillispuolelta pohjaveden virtausyhteyttä hankealueelle. Mahdollisesti itäpuoliselta pohjaveden valuma-alueelta hankealueelle virtaavan pohjaveden määräksi arvioitiin noin 110 m³/d. Lisäksi hankealueelle virtaa kallio-pohjavettä kallioperän ruhjevyöhykkeessä. Pohjoispuolisesta kallioruhjeesta arvioitiin kertyvän kallio-pohjavettä hankealueelle 50-100 m³/d.

Haitallisten pohjavesivaikutusten ehkäiseminen suunnittelualueella tehdään toimenpiteillä, joilla estetään pohjaveden suotautuminen kallioperään louhittaviin tiloihin sekä kaivantoihin. Tällaisia toimenpiteitä ovat kallioperän injektointitoimet sekä kaivannon tekeminen vesitiiviiksi. Ennalta arvioiden pohjaveden pinnan tasoon kohdistuvat rakentamisen aikaiset ja pysyvän tilanteen haitta-vaikutukset voidaan esitetyillä toimenpiteillä eliminoida.

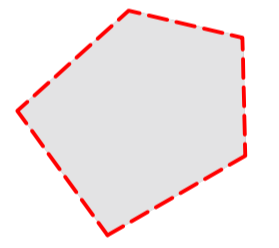

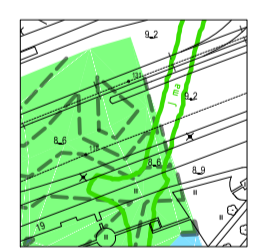
Kalliopinnan korkeus merenpinnasta

Number	Tasovälin alaraja	Tasovälin yläraja	Väritys
1	-150	-10	
2	-10	-5	
3	-5	0	
4	0	5	
5	5	10	
6	10	15	
7	15	20	
8	20	150	

Kalliointamallin lähtöaineistona on käytetty laserkeilausaineistoa ja kantakartan avokalliotietoja sekä pohjatutkimustietoja. Jäähallin louhintasot tulkittu Helsingin kaupungin rakennusvalvontavirastosta hankittujen suunnitelmapiirustusten perusteella.

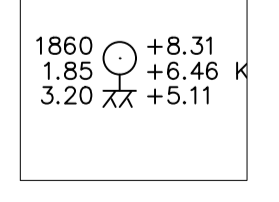
Puutteelliset tiedot kalliopinnan tasosta

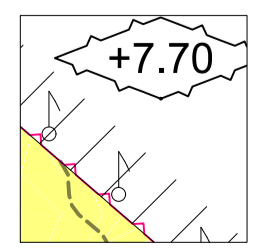
Olemassaoleva kalliotila

Avokallioraja

Kalliovarmistettu porakonekairauspiste

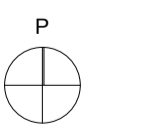
Olemassa olevan rakennuksen louhinnan reuna ja alin tiedossa oleva louhintataso

GARDEN
HELSINKI

Piirustuksen tunnus:
HG-GEO-KAT-009

Piirustuksen sisältö:
Kalliopinnan korkeusmalli ja maanalastietojen tilakaaviot

Koordinaattijärjestelmä: ETRS-GK25
Korkeusjärjestelmä: N2000

Tarkistettu asemakaavamuutosehdotus
03.09.2019

Päivämäärä:
15.11.2018

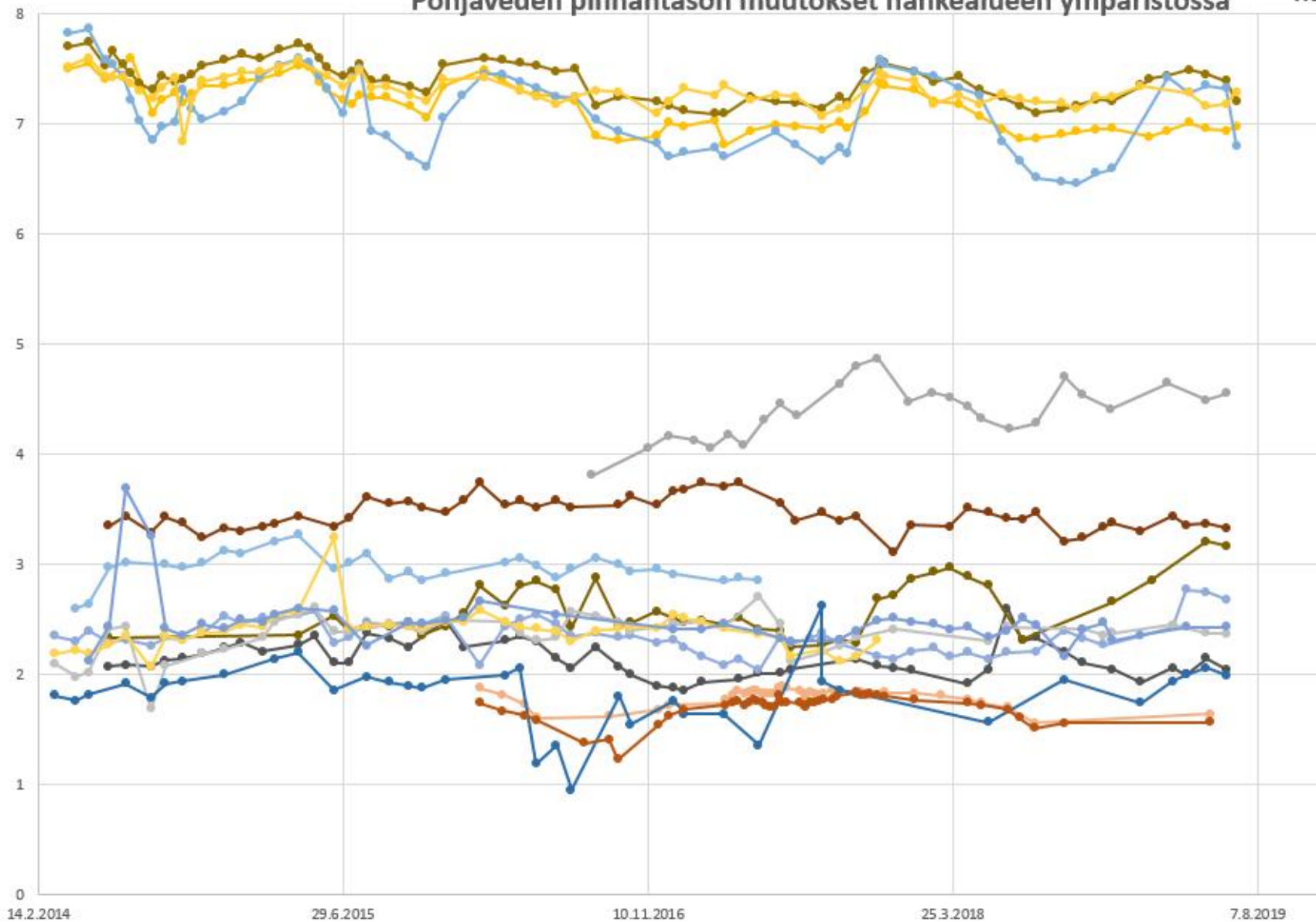
Mittakaava: 1:1000
Tulostus

SITOWISE
Tullinkuja 2
00100 Helsinki
010 747 6000
www.sitowise.com

Pohjaveden pinnantason muutokset hankealueen ympäristössä

Helsinki GARDEN
Liite 2

Pohjatutkimusohjelma HG-GEO-KAT-008

- Siipikairaus
- Puristin-heijari-kairaus
- Porakonekairaus
- Syvä porakonekairaus + OBI-kuvantaminen
- Näytteenotto häiritty
- Pohjavedenpinnan havaintoputki

POHJATUTKIMUSTEN TARKOITUS:

Pohjatutkimukset palvelevat Helsinki Garden -hankekokonaisuuden geoteknistä suunnittelua, sisältäen alustavina mm. rakennusten perustamistapojen määrittelyn, louhintatarpeen arvioinnin, maanalaisten tilojen suunnittelun, kaivantojen tuentaratkaisujen määrittelyn sekä pohjaveteen liittyvien näkökulmien arvioinnin.

Tutkimuspisteiden koordinaattilistaus sekä tutkimusten tarkemmat työohjeet löytyvät tämän ohjelman mukana toimitetuista erillisistä dokumenteista.

YLEISTÄ:

Tutkimusohjelma sisältää:

- 135 kpl porakonekairaus
- 12 kpl syvää porakonekairaus + OBI-kuvantaminen + vesimenekkimittaus
- 75 kpl puristin-heijarikairaus
- 2 kpl siipikairaus
- 14 kpl näytteenotto (häirittyä)
- 11 kpl maapohjavesiputkea
- 9 kpl kallio-pohjavesiputkea

Kairauksessa noudatetaan standardia SFS-EN ISO 22475-1 ja ohjetta "GEOTEKNISET TUTKIMUKSET JA MITTAUKSET, LO 10/2015".

Tutkimusurakoitsija vastaa kairauspisteiden paikalleen mittauksesta ja johtoselvityksistä (putkijohdot ja kaapelit) sekä tutkimuksia varten tarvittavan viranomaislupien, veden ja energian hankkimisesta sekä muista tutkimuksen toteuttamiseen edellyttämistä reunaehdoista. Johtoihin/kaapeleihin kohdistuvista tai töistä aiheutuvista vaurioista vastaa toteuttaja.

Kairajaan tulee käyttää porattaessa maaputkea. Porattu reikä sementoidaan kallio-osuudelta umpeen letkulla pohjalta alkaen SFS-EN ISO 22475-1 kohdan 5.5.4 mukaisesti. Reiän sementoinnista tehdään sementointipöytäkirja.

Kairattaessa päällystetyillä piha- ja liikennealueilla kairausoja kerätään talteen ja kuljetetaan pois tai pestään pois. Maaosuudet täytetään sepellä. Urakoitsija vastaa kairausreikien paikkaamisesta. Reiät on paikattava siten, että lopputilanne vastaa mahdollisimman hyvin alkuperäistä tilannetta. Tutkimusten jälkeen ympäristö siivotään alkuperäiseen kuntoon.

Tilaa ei korvaa kairauskaluston maahan jääneitä kairatankoja.

Tutkimuspisteitä saa tarvittaessa siirtää, **mutta yli 1 m siirrosta on ilmoitettava ennakkoon suunnittelijalle.** Tutkimuspisteitä ei saa jättää tekemättä, mikäli siitä ei sovita erikseen tilaajan kanssa. Tutkimuspisteen ollessa avokalliolla tai sen välittömässä läheisyydessä on otettava yhteys suunnittelijaan.

Porakonekairauksen kalliovarmistus on 3 m, pois lukien syvät porakonekairaukset, jotka porataan määräsyvyyteensä. Poratessa tehdään maalajihavainnot, aikapainumahavainnot, porasoijan värihavainnot sekä mahdolliset rakoilu- ja ruhjehavainnot.

Kairautiedot toimitetaan digitaalisesti Infra-pohjatutkimusformaattissa. Tulokset toimitetaan tilaajalle ja suunnittelijoille: jannis.mikkola@sitowise.com, mikko.riikonen@sitowise.com, petteri.kronqvist@sitowise.com, tuomas.jokela@sitowise.com ja esa.kallio@sitowise.com.

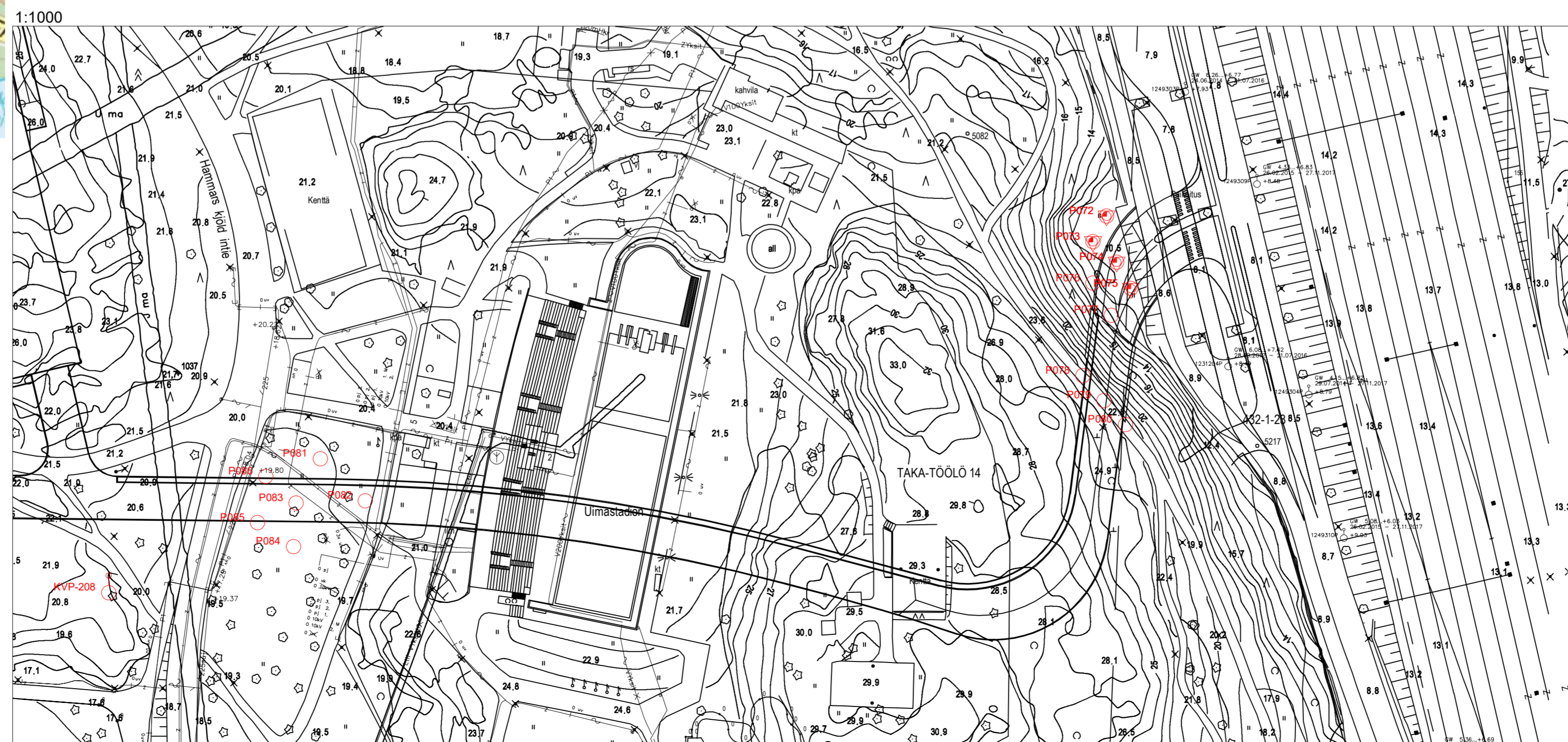
Tutkimusraportissa esitetään kairauksen todelliset, mitatut sijainnit (ETRS-GK25 / N2000).

Lisätietoja antavat:

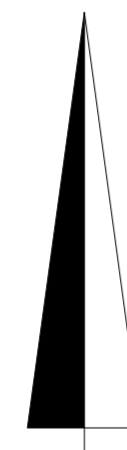
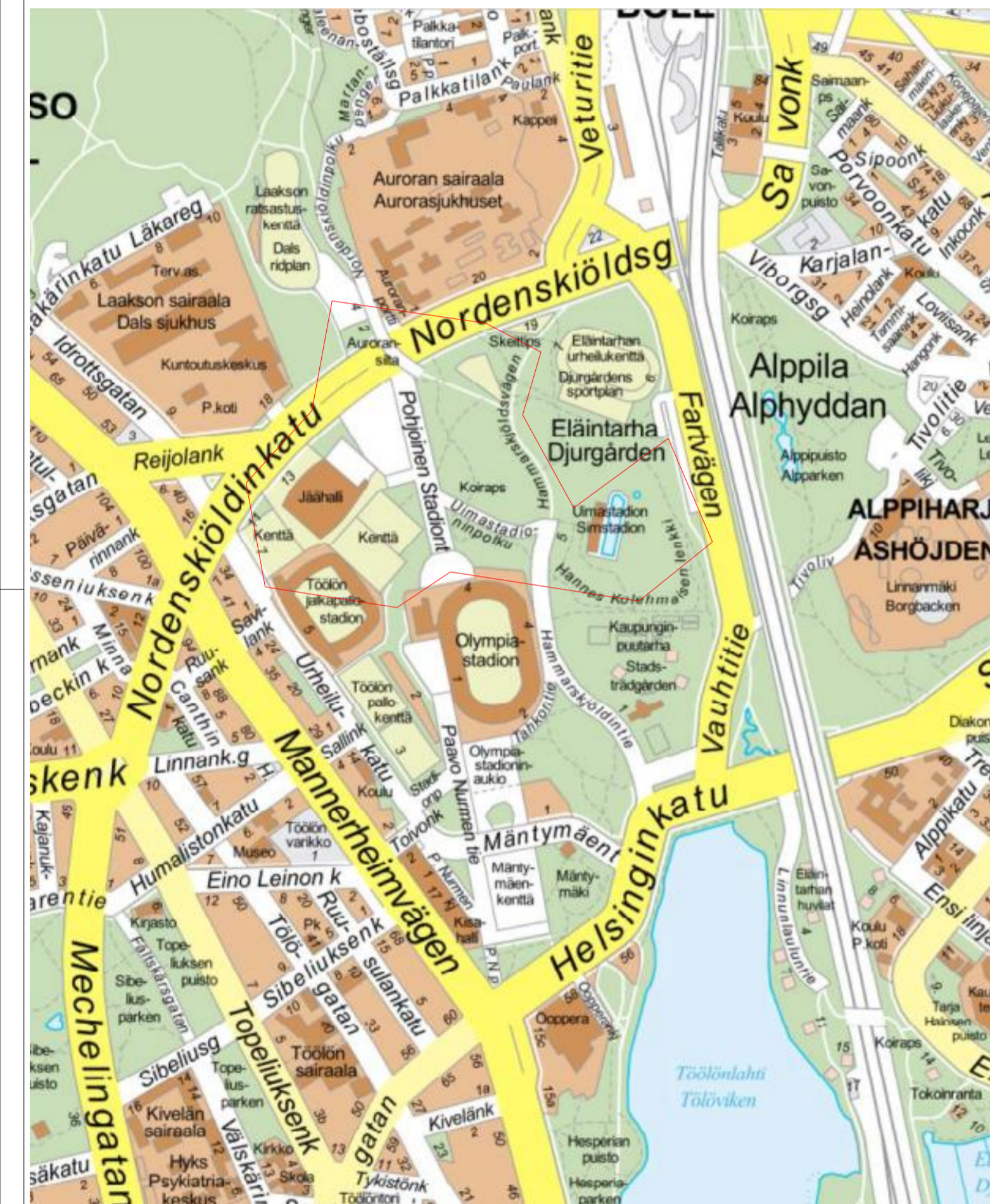
Mikko Riikonen (pohjatutkimukset), puh. 040 751 4436,
Tuomas Jokela (syvät porakonekairaukset+OBI), puh. 040 841 3152,
Esa Kallio (pohjavesi) puh. 050 352 5879

1:1500

1:1000

Rakennuskohteen nimi ja osoite Helsinki Garden	Piirustuksen sisältö Pohjatutkimusohjelma tutkimuspistekartta	Mittakaavat 1:1500 1:1000
Projekti GH	SITOWISE Suunnittelija MRi, TJo, EKa	Tuulikuja 2, 02100 Espoo p. 020 747 6000
Päiväys 1.2. 2019	Suunnitelma	Suunnitteluala, työnnumero, piirustuksen numero GEO - KAT - 008

Projekti: Helsinki Garden
GEO- ja KAT-suunnittelu: Sitowise Oy

TUTKIMUSOHJELMAN HG-GEO-KAT-008 MAASTOTUTKIMUKSIEN TYÖOHJEET

POHJATUTKIMUSTEN TARKOITUS:

Pohjatutkimukset palvelevat Helsinki Garden –hankekokonaisuuden geo- ja kallioteknistä suunnittelua, sisältäen mm. rakennusten perustamistapojen määrittelyn, maanalaisten tilojen suunnittelun, kaivantojen tuentaratkaisujen suunnittelun sekä pohjaveteen liittyvien näkökulmien arvioinnin.

YLEISTÄ:

Työssä noudatetaan ohjetta ”GEOTEKNISET TUTKIMUKSET JA MITTAUKSET, LO 10/2015” ja standardia SFS-EN ISO 224475-1 sekä SGY:n pohjatutkimusohjeita.

Urakoitsijan työhön kuuluu maastotutkimusten tekeminen ja tulostaminen sekä toimittaminen tilaajalle. Tutkimuspisteiden sijainnin määrittäminen sekä maastoon merkintä kuuluvat toimeksiintoon.

Tutkimusta rajoittavien laitteiden ja johtojen (mm. kaapelit, kunnallistekniikan putkistot, ym.) selvitys ja näytön hankkiminen kuuluvat urakoitsijalle. Tutkimuksissa tarvittavien lupien hankinta kuuluu urakoitsijan velvollisuuksiin. Näiden lisäksi tarvittavasta energiasta, vedestä ja huuhteluvedestä huolehtiminen kuuluu urakoitsijalle.

Kairasoija kerätään talteen ja kuljetetaan pois tai pestään pois. Tutkimuskonsultti vastaa kairausreikien paikkaamisesta. Reikä on paikattava siten, että lopputilanne vastaa mahdollisimman hyvin alkuperäistä tilannetta. Tutkimusten ympäristö siivotaan alkuperäiseen kuntoon. Puita ei saa kaataa.

Vain onnistuneet työnsuoritukset ovat laskutuskelpoisia. Maahan jääneitä kairankärkiä, tankoja ja vastaavia ei korvata erikseen, vaan niiden tulee sisältyä tarjoushintaan.

Tutkimuspisteitä saa tarvittaessa siirtää, mutta yli 1 m siirrosta on ilmoitettava ennakkoon suunnittelijalle. Mahdollisesti tekemättä jääneet kairaukset ja perustelu tulee raportoida tilaajalle.

Tutkimuksista laaditaan ohjelmittain ohjeen ”GEOTEKNISET TUTKIMUKSET JA MITTAUKSET, LO 10/2015” mukainen **pohjatutkimusten työraportti sekä erillinen tutkimusraportti liitteineen.**

MUU TOIMEKSIANTOON KUULUVA TYÖ:

Toimeksiintoon kuuluu lisäksi:

- Tutkimusten aloittamisen raportointi tilaajalle ja suunnittelijalle
- Työn valmiusasteen (maastomittaukset, kairaukset, sekä editointi ja tulostus) esittäminen tilaajalle ja suunnittelijalle kerran viikossa kirjallisesti (esim. sähköpostilla)

1.2.2019

TUTKIMUSTEN TYÖOHJEET:**PURISTINHEIJARIKAIKAUKSET:**

Puristinheijarikairauksissa arvioidaan maalaji ja kirjataan se tulostustiedostoon (kairausvastuksen perusteella tapahtuvaa koneellista tulkintaa ei saa esittää). Samoin tulee kirjata kivet sekä mahdolliset muut havainnot. Nykyisen päällysrakenteen tai täytön kohdalla tehdään avaus porakoneella tarvittaessa. Päällystetyillä alueilla tehtävissä kairauspisteissä määritetään päällysteen paksuus mittanauhalla mittaamalla ja arvioidaan rakennekerrosten paksuus.

SIIPIKAIKAUKSET:

Siipikairausten leikkaukset tehdään saven ja siltin osuudella 0,5 metrin välein 5 m syvyyteen asti ja syvemmällä 1,0 m välein. Myös häiritty lujuus määritetään jokaiselta syvyydeltä. Siipikairauskokeen käyttöluokan tulee olla FV2.

PORAKONEKAIKAUKSET:

Porakonekairauksissa varmistusporaus kallioon on vähintään 3 metriä. Pidemmät kallio-osuuden poraukset on määritelty pistekohtaisesti erikseen. Kallio-osuudelle tehdään aika-tunkeutuma-havainnot. Maalajit arvioidaan ja kirjataan. Läpiporatut lohkat merkitään sekä myös muut havainnot kivisyydestä. Kallion laadusta tehtävät havainnot kirjataan (porasojan väri, raot ja ruhjeet).

SYVÄT PORAKONEKAIKAUKSET:

Porakonepisteet P021S, -024S, -025S, -028S, -058S, -059S, -060S, -068S, -088S, -121S, -137S ja -138S, porataan tasolle -30 asti. Tutkimusreiät skannataan digitaalisesti optisella videokuvantamisella sekä tehdään vesimenekkikokeet (ks. alempana).

- **TUTKIMUSREIÄN SKANNAUS DIGITAALISESTI OPTISELLA KUVANTAMISELLA (OBI):**

Syvät porakonekairaukset skannataan digitaalisesti optisella kuvantamismenetelmällä. Kuvantamisesta laaditaan raportti, josta ilmenee kivilaji, kiven rikkonaisuusvyöhykkeet, rikkonaisuus, rakopintojen suunnat ja kaateet sekä avonaisuus ja täyteisyys, muut havaitut erityispiirteet näytteestä ja tutkimusten sekä tutkimusreiän kallioperän sanallinen kuvaus. Lisäksi raportissa esitetään reiän sivusuunta-, sijainti- ja kaltevuusmittaukset ja määritetään näyttereian koordinaatit 3 m välein ja reiän pohjalta.

- **VESIMENEKKIMITTAUS:**

Vesimenekkikokeet tehdään syvien porakonekairausten yhteydessä koko reiän kallio-osuudelle 1-tulppamenetelmällä kolmen paineen sarjana reiän pohjaa vasten. Käytettävä painesarja on 3-6-3 bar ja koeaika/paine on 5 min.

- **TUTKIMUSREIKIEN SEMENTOINTI:**

Kaikki porakonekairareivät sementoidaan kallio-osuudelta umpeen letkulla pohjalta alkaen SFS-EN ISO 22475-1 kohdan 5.5.4 mukaisesti. Reiän sementoinnista tehdään sementointipöytäkirja. Maaosuus täytetään sepelillä ja tutkimusten jälkeen ympäristö siivotaan alkuperäiseen kuntoon. Ennen reiän täyttämistä on suunnittelijalta varmistettava ovatko kaikki testit kyseisen reiän kohdalta suoritettu.

HÄIRIINTYNEET NÄYTTEET:

Häiriintyneet näytteet otetaan lähtökohtaisesti 1 m välein, kuitenkin siten, että jokaisesta maakerroksesta saadaan ainakin yksi edustava näyte. Näytettä tulee olla niin paljon, että esitetyt laboratoriotutkimukset pystytään tekemään. Ellei toisin ole sovittu, sallittu menetelmä häiriintyneiden näytteiden ottamiseen on

1.2.2019

riittävän tunkeutuvuuden varmistamiseksi pääsääntöisesti porakonekaira. Häiriintyneiden maanäytteiden ottoluokka on B ja laatuluokka 3.

LABORATORIOTUTKIMUKSET:

Kaikista maanäytteistä määritetään maalaji silmämääräisesti sekä vesipitoisuus. Mahdollisia muita laboratoriotutkimuksia tehdään tarvittaessa erikseen valituista näytteistä (esim. hienousluku, kartiokoe, humuspitoisuus, rakeisuus, tilavuuspaino).

SULFAATTIMAA- JA KORROOSIONÄYTTEET:

Tutkimuspisteistä P129 ja P059 otetaan sulfaattimaanäytteet ja korroosionäytteet 1 metrin välein. Näytteiden näytteenottoluokka on A. Maanäytteet on välittömästi ottamisen jälkeen suljettava ilmatiiviisti. Maanäytteille tehdään seuraavat laboratorioanalyysit:

- maalaji
- vesipitoisuus w%
- sähkönjohtavuus
- hehkutushäviö LOI
- pH
- minimi pH NAG-pH
- nettohapontuottopotentiaali NAG (kg H₂SO₄/t kuiva-ainetta)
- sulfaattirikkipitoisuus SO₄-S (mg/kg kuiva-ainetta)
- kokonaisrikkipitoisuus S kok (mg/kg)
- raudan ja rikin suhde Fe/S
- kloridipitoisuus (mg/kg)

POHJAVESIPUTKET:

- YLEISTÄ:

Hankealueelle asennetaan maa- ja kalliopohjavesiputkia. Pohjatutkijan tulee selvittää kulkureitit tutkimuspisteille ja informoida maanomistajia ennen kairausten aloitusta.

Pisteiden siirrosta on neuvoteltava tutkimusten ohjelmoijan kanssa. Tutkimukset tehdään mahdollisimman vähin vaurioin.

Pohjavesiputkien paikat on merkitty tutkimusohjelman kartalle, lisäksi taulukkoon 1 on koottu putkien tiedot.

- MAAPOHJAVESIPUTKET:

1) Pisteet 101 – 107 (mustat ympyrät liitekartalla) ovat maapohjavesiputkia, jotka asennetaan kentän laidalle aidan viereen. Putkien tarkka sijainti sovitaan kentän omistajan kanssa. Tutkimuspisteisiin asennetaan muoviset NS50 (PEH) havaintoputket. Putket varustetaan suojakannella maanpinnan tasoon.

Asennustyössä huomioitavaa:

- Kairaukset ulotetaan kallioon ja tehdään 3 metrin kalliovarmennus.
- Kairauksen aikana tehdään normaalit maalajihavainnot. Maanäytteitä otetaan metrin välein.

1.2.2019

- Kairauksen päätyttyä ilmoitetaan suunnittelijalle maalaji- ja vedenpintahavainnot. **Suunnittelija ilmoittaa tämän jälkeen siivilän asennussyvydet.**
- Kairauksessa ja putken huuhtelussa käytetään vesijohtovettä tai puhtaudeltaan vastaavaa vettä. Pintavettä ei saa käyttää.
- Putken ja maan rajapintaan asennetaan bentoniittitiivistys, jotta pintavettä ei pääse valumaan maakerrokseen ja havaintoputkeen.
- Putken asennuksen jälkeen tehdään putken huuhtelupumppaus
- Putkien tulee olla lukittavia ja puhtaudeltaan vesinäytteiden ottoon sopivia.
- Asennuksen jälkeen putki vaaitaan, mitataan X, Y ja Z muoviputken päästä
- Kairauksen suorittaja tekee putkesta alustavan putkikortin, johon kirjataan myös maalajitiedot

Valituista havaintoputkista tehdään myöhemmässä vaiheessa vedenjohtavuusmääritykset kaksoistulppamenetelmällä. Vedenjohtavuusmääritykset tehdään metrin välein putken siiviläosalta. Mittaustulokset ja niiden tulkinta raportoidaan erikseen.

- 2) Pisteet 108 – 111 (vihreät ympyrät liitekartalla) ovat maapohjavesiputkia. Tutkimuspisteisiin asennetaan muoviset NS50 (PEH) havaintoputket. Putket varustetaan lukittavalla suojaputkella. Putkien asennustyössä on huomioitava samat asiat kuin edellä on lueteltu.

- **KALLIOPOHJAVESIPUTKET:**

Pisteet 201 – 209 (siniset ympyrät liitekartalla) ovat kalliopohjavesiputkia. Maaosuudelle asennetaan NS50 muoviputki, joka tiivistetään kalliokontaktiin. Kallio-osuus on aivoin reikä, siihen ei asenneta siivilää tai putkea. Putken ja maan rajapintaan asennetaan bentoniittitiivistys, jotta pintavettä ei pääse valumaan maakerrokseen ja havaintoputkeen.

Kaikki kalliopohjavesiputket ulotetaan tasolle -30 asti.

Maaosuutta kairatessa tehdään normaalit aistinvaraiset maalajihavainnot (hk, siHk jne). Kallioosuudelle tehdään aika-tunkeutuma-havainnot sekä havainnoidaan raot, rikkonaisuus, soijan väri tms. havainnot, jotka kirjataan Infra-pohjatutkimusformaatti tiedostoihin. Pohjavesiputkista tehdään pohjavesiputkikortit, jossa ovat asennustiedot ja mittaustulokset. Tulokset toimitetaan suunnittelijalle.

Putket varustetaan suojaputkella ja lukolla. Asennuksen jälkeen tehdään putkelle toimivuustesti. Pohjavesiputkesta mitataan vesipinta asennettaessa.

Taulukko 1. Pohjavesiputkien tietojen koonti.

Pistetunnus	Asennussyvyys	Putkityyppi	Putkimateriaali	Huomio
KVP-201	reiän pohja tasolle -30 asti	kalliopohjavesiputki	NS50 (PEH) (maa osuudella)	lukittava suojaputki
KVP-202	reiän pohja tasolle -30 asti	kalliopohjavesiputki	NS50 (PEH) (maa osuudella)	lukittava suojaputki
KVP-203	reiän pohja tasolle -30 asti	kalliopohjavesiputki	NS50 (PEH) (maa osuudella)	lukittava suojaputki
KVP-204	reiän pohja tasolle -30 asti	kalliopohjavesiputki	NS50 (PEH) (maa osuudella)	lukittava suojaputki
KVP-205	reiän pohja tasolle -30 asti	kalliopohjavesiputki	NS50 (PEH) (maa osuudella)	lukittava suojaputki

1.2.2019

KVP-206	reiän pohja tasolle -30 asti	kalliopohjavesiputki	NS50 (PEH) (maa osuudella)	lukittava suojaputki
KVP-207	reiän pohja tasolle -30 asti	kalliopohjavesiputki	NS50 (PEH) (maa osuudella)	lukittava suojaputki
KVP-208	reiän pohja tasolle -30 asti	kalliopohjavesiputki	NS50 (PEH) (maa osuudella)	lukittava suojaputki
KVP-209	reiän pohja tasolle -30 asti	kalliopohjavesiputki	NS50 (PEH) (maa osuudella)	lukittava suojaputki
VP-101	3 m kalliovarmistus	maapohjavesiputki	NS50 (PEH)	suojakansi maapinnan tasoon
VP-102	3 m kalliovarmistus	maapohjavesiputki	NS50 (PEH)	suojakansi maapinnan tasoon
VP-103	3 m kalliovarmistus	maapohjavesiputki	NS50 (PEH)	suojakansi maapinnan tasoon
VP-104	3 m kalliovarmistus	maapohjavesiputki	NS50 (PEH)	suojakansi maapinnan tasoon
VP-105	3 m kalliovarmistus	maapohjavesiputki	NS50 (PEH)	suojakansi maapinnan tasoon
VP-106	3 m kalliovarmistus	maapohjavesiputki	NS50 (PEH)	suojakansi maapinnan tasoon
VP-107	3 m kalliovarmistus	maapohjavesiputki	NS50 (PEH)	suojakansi maapinnan tasoon
VP-108	3 m kalliovarmistus	maapohjavesiputki	NS50 (PEH)	lukittava suojaputki
VP-109	3 m kalliovarmistus	maapohjavesiputki	NS50 (PEH)	lukittava suojaputki
VP-110	3 m kalliovarmistus	maapohjavesiputki	NS50 (PEH)	lukittava suojaputki
VP-111	3 m kalliovarmistus	maapohjavesiputki	NS50 (PEH)	lukittava suojaputki

TULOSTEN TOIMITTAMINEN JA TIEDOSTOJEN ESITYSTAVASTA:

Tilaajalle toimitettava aineisto on seuraava:

- Maastotutkimukset:
  - **Kairaustiedosto Infra-pohjatutkimusformaattissa 2.5**
- Yhteenvetolomake tehdyistä tutkimuksista mitattavien yksikköjen muodossa.
- Tutkimusraportti (videokuvantamisen raportti) liitteinen.
- Tutkimusten työraportti (Liikenneviraston ohjeita 10/2015)
- Pohjavesiputkikortit
- Laboratoriotutkimusten tulokset ja raportit
- Kallio-osuudelta reiän sivusuunta-, sijainti- ja kaltevuusmittaustiedot
- Tutkimusreiän sementointipöytäkirja

Tutkimusaineisto toimitetaan sähköisessä muodossa tutkimusohjelmittain nimettyinä kokonaisuuksina sisältäen kaikki tutkimuspisteeseen liittyvät tutkimukset. Tutkimusohjelma voidaan toimittaa myös muutamana selkeänä osakokonaisuutena.

Raporttien tiedostonimestä tulee ilmetä hanke, tutkimusohjelman tunnus, mahdollinen ohjelman osatoimitus ja raportissa esitettyjen tutkimuspisteiden tunnukset. Taulukkomuotoisten tiedostojen nimessä tulee vähintään ilmetä tutkimuspisteen tunnus ja taulukon asiasisältö.

Infra-pohjatutkimusformaattitiedostojen alkuriveiltä tulee ilmetä ainakin:

- Hankkeen nimi
- Tutkittu alue
- Urakoitsijan tiedot (ainakin yrityksen nimi)
- Tiedoston laadintapäivämäärä
- Muut Infra-pohjatutkimusformaattissa edellytetyt tiedot

1.2.2019

- Formaatisa on huomioitava Liikenneviraston ohje pohjatutkimusten arkistointi tiehankkeissa pvm. 10.2.2011 (602/070/2011)

Toimeksianto katsotaan täysin valmiiksi vasta kun työraportti sekä virheetön kairaustiedosto kaikkine tutkimustuloksineen on hyväksyttyä luovutettu tilaajalle.

YHTEYSHENKILÖT:

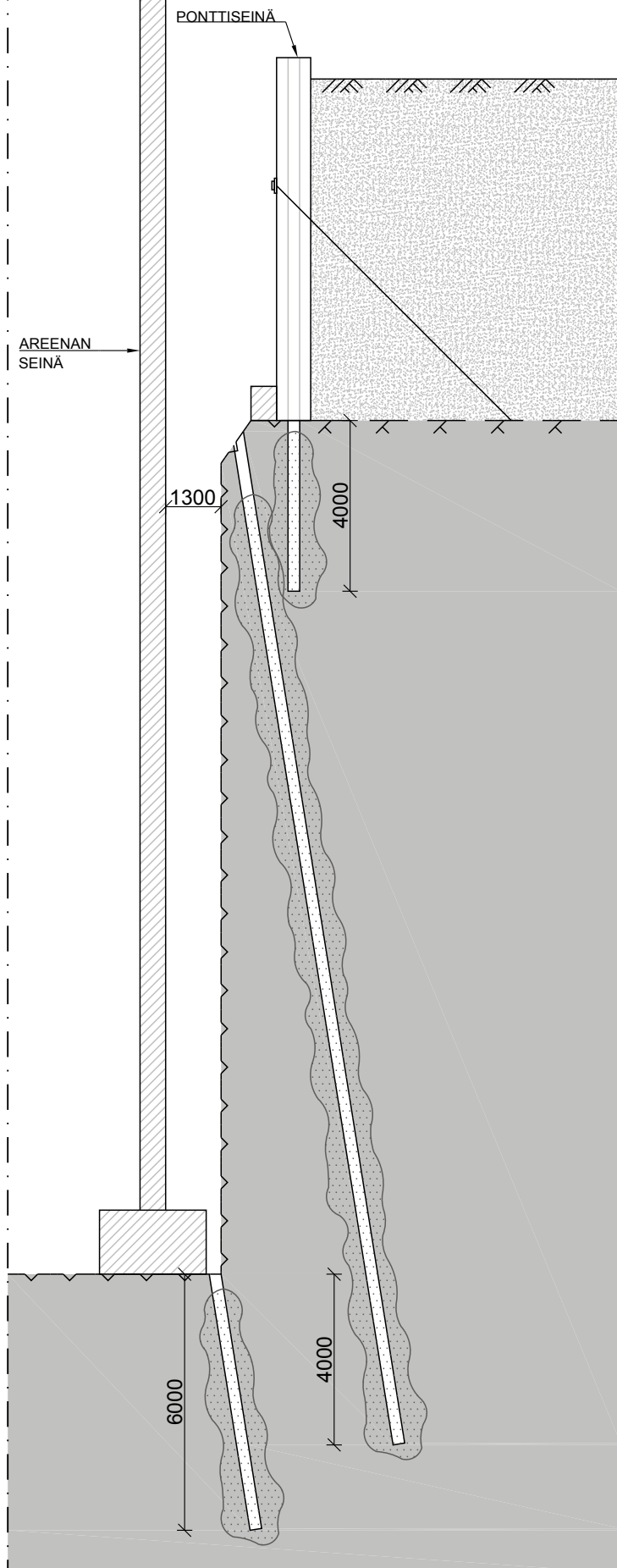
Maaperätutkimukset: Mikko Riikonen / 040 751 4436 / mikko.riikonen@sitowise.com

Kallioperätutkimukset (syvät porakonekairaukset): Tuomas Jokela / 040 841 3152 /
tuomas.jokela@sitowise.com

Ulla Sipola (varalla), puh. 020 747 6604 / ulla.sipola@sitowise.com

Pohjavesi: Esa Kallio / 050 352 5879 / esa.kallio@sitowise.com

Leikkaus A-A
1:150

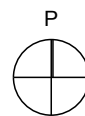
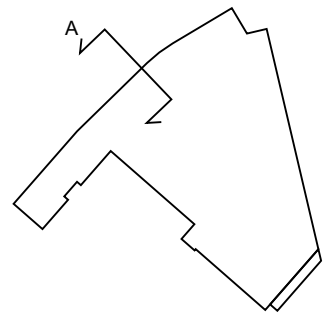

HELSINKI
garden

Piirustuksen tunnus:
HG-GEO-KAT-

Piirustuksen sisältö:
Rakennuskaivannon
tyyppipoikkileikkaus

Esi-injektoinnin
havainnekuva

LUONNOS

Päivämäärä
16.01.2019

Mittakaava Tulostus
1:150 A4

SITOWISE

Tuulikuja 2
02100 Espoo
020 747 6000
www.sitowise.com